

Днес в броя

Увеличава се броят на чуждестранните студенти, които се обучават в България, през миналата академична година те са били 17 889

Стр. 10

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

Стр. 7

Ана Ганчева-Александрова, консултативен психолог в РЦПППО – София-град, отличена с наградата „Психолог на годината“. „Голямата трудност, която се опитвахме да преодолеем, беше дискриминацията спрямо децата със специални образователни потребности“

Стр. 11

Проф. Камен Козарев, директор на Института по астрономия с Национална астрономическа обсерватория към БАН: „Амбицията ни е да интернационализираме Института. Друга важна задача е навлизането на нови територии, като например радиоастрономията, където страната ни напредва стремглаво“

®

АЗ·БУКИ

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 35 (1780) 3 – 9 септември 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Снимка БУ „Васил Левски“ – Саарбрюкен

На 29 и 30 август отвориха врати за своите възпитаници първите български неделни училища – „Васил Левски“ в Саарбрюкен с филиали в Кайзерслаутерн и Хомбург, „Буквар“ във Франкфурт на Майн и БНУ „Родна реч“ в Бремен. Начало на учебната 2026/2027 г. ще бъде дадено на 5 септември още в „Аз Буки Веди“ в Кьолн, в БНУ „Ян Библиан“ в Мюнстер и други. Тогава звънецът ще бие и в неделните училища във Великобритания за учениците от БНУ „Слово“ в Оксфорд и най-старото българското училище „Иван Станчов“ към Посолството на България в Лондон, което тази година отбелязва 40 години от създаването си

Повече за него четете на стр. 9

Две дълги ваканции през пролетта на 2027 г.

МОН утвърди графика на учебното време и ваканциите за 2026/2027 г.

Две дълги почивки през пролетта ще имат учениците – девет дни в началото на април (от 3 до 11 април) и десет около Великден и Гергьовден (от 30 април до 9 май), което дава възможност за пълноценен отдих и по-добър баланс между почивни дни и учебни занятия, съобщават от Пресцентъра на МОН.

Това предвижда графикът на учебното време, който е утвърден и публикуван на сайта на Министерството на образованието и науката. През тази година МОН направи широко обсъждане в това число и с предложени алтернативи, които родители, учители и заинтересовани страни можеха да дискутират. На база получените становища са направени финални промени, в които са отразени повечето от коментарите за ели-

минирание на нахъсванията в обсъждане на възможностите за сливане около празници.

Ето защо 5 май и 7 май ще са неучебни за учениците от I до XI клас. Това позволява по-дълъг отдих около Великден и Деня на храбростта, като на практика учениците ще имат две по-продължителни почивки през пролетния период.

Традиционно неучебен ще е 25 май, денят след Празника на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност. Така около 24 май ще се съберат още четири дни без учебни занятия.

Пролетната ваканция за XII клас ще е от 8 до 11 април, както беше предложено в графика в края на юли, а 5 и 7 май остават учебни. Това е важно, за да се осигури време

за оформяне на оценките за приключване на последния гимназиален клас и за подготовка за предстоящите държавни зрелостни изпити. За зрелостниците учебната година е по-кратка (до 13 май) и затова запазването на всеки учебен ден в последните седмици е от съществено значение за успешното ѝ приключване.

За да се спазва законовото изискване за брой учебни дни през учебната година, двата неучебни дни в началото на май ще изместят края на учебните занятия с два дни. Така учениците от I до III клас ще приключат на 2 юни (сряда) вместо на 31 май (понеделник), а тези от IV до VI клас на 16 юни (сряда) вместо на 14 юни (понеделник).

На стр. 3

Промените в ЗВО минаха на второ четене в комисия

Комисията по образованието и науката в 52. НС обсъди и прие на второ четене измененията в Закона за висшето образование, внесени от Министерския съвет. На обсъжданията присъства и зам.-министърът на образованието и науката проф. д-р инж. Сеня Терзиева-Желязкова.

Промените минаха на първо четене в пленарната зала на 27 август, а срокът за предложения до второто беше съкратен на три дни с цел измененията да влязат в сила преди новата академична година.

Отново най-много дебати предизвика вписването в ЗВО на разпоредба, че право да кандидатстват за стипендии от държавния бюджет имат само студенти и докторанти в редовна форма на обучение, приети на места, субсидирани от държавата.

По този повод от Комисията бяха изискали становище от Комисията за защита от дискриминация, чийто смисъл е, че предложените изменения в ЗВО не съставляват пряка или непряка дискриминация по смисъла на специалния закон, по който работи Комисията.

Според някои от народните представители новата разпоредба противоречи на решението на ВАС, който в края на октомври 2025 г. отмени окончателно разпоредбата в ПМС от 2000 г., която ограничава студентите в платена форма на обучение да получават стипендии. Те прогнозираха, че новите правила могат да бъдат атакувани в Конституционния съд. Техни колеги обаче смятат, че с промените студентите в платено и задочно обучение не се ограничават да получават стипендии от други източници, както е записано в подкрепените текстове.

Бяха подкрепени и промените в ЗВО, които ограничават ръста на таксите за целия срок на обучението за съответната степен на студентите, обучаващи се срещу заплащане, с не повече от 20% спрямо размер през първата година за приетите за обучение в I курс за учебната 2025/2026 г. и за всички следващи години. Таксата за студентите в платена форма вече не може да бъде по-ниска от 50% от средствата за издръжка на обучението в съответното професионално направление, плюс таксата, определен за студентите държавна поръчка.

Друго изменение предвижда таксите за кандидатстване и за платено обучение да се утвърждават всяка година от академичните съвети на държавните висши училища, а не както досега с решение на Министерския съвет. АЗ·БУКИ

Обсъждат механизма за финансиране на образованието

Снимка Пресцентър на МОН

Заместник-министър д-р Таня Панчева продължава обсъждането на промените в образователната сфера със социалните партньори

Механизмът за финансиране на дейностите в образованието ще бъде обсъден в широк формат в рамките на работна група с участието на директори и социални партньори, съобщават от Пресцентъра на МОН. Това каза заместник-министърът на образованието и науката д-р Таня Панчева пред членовете на УС на Съюза на ръководителите в системата народната просвета с председател Диян Стаматов. Тя подчерта, че екипът на Министерството на образованието и науката ще положи всички усилия, за да се изпълни мярката в правителствената програма за постигане на възнагражденията за учители в размер от 125 % от средната работна заплата за страната. „Стремим се средствата за образование да растат, но и да ги насочваме по по-ефективен и прозрачен начин“, посочи зам.-министър Панчева.

По време на срещата бяха обсъдени

актуални теми, свързани с промени в областта на предучилищното и училищното образование. Зам.-министър Панчева подчерта, че сред първите предприети промени са фокусиране в ранна детска възраст върху по-добра езикова интеграция и индивидуален подход в развитието на всяко дете. От Съюза изразиха подкрепа за промените в Наредба №5, с които се въвежда единен инструментариум за проследяване на детското развитие, защото чрез него ще се мерят не само знания, но и уменията на децата.

В рамките на срещата бяха обсъдени още теми, свързани с подготовката на бъдещите учители, квалификацията и задържането на младите в системата. Зам.-министър Панчева и председателят на Съюза Диян Стаматов поеа ангажимент работните срещи с директори да станат регулярни, за да има партньорство и предвидимост в системата. **АЗБУК**

Ново поколение българисти представя своите изследвания в юбилеен сборник

Излезе от печат юбилейният сборник „Кръстопътища: интровертност и екстравертност на българската култура. Европейски контексти. (Към себе си. Към другите, Посред (Пенчо Славейков)“. Той събира научните разработки от десетото издание на Международната интердисциплинарна конференция „Виенски българистични четения“.

Юбилейният форум се проведе през декември 2024 г. в Българския културен институт „Дом Витгенщайн“ във Виена и отново срещна млади изследователи от България и чужбина, обединени от интереса към българския език, литература, култура и история.

В сборника са включени проучвания на студенти в бакалавърски и магистърски програми от редица чуждестранни университети, в които се развива българистично обучение, както и изследвания на докторанти българисти от страната и чужбина. За мнозина от авторите публикации са сред първите им стъпки в академичния свят.

Текстовете показват широкия тематичен диапазон на съвременната българистика и все по-смелото навлизане на интердисциплинарни подходи. Българската култура е разглеждана в нейното движение между националното и европейското, между традицията и съвременните научни прочити, между вглеждането в себе си и диалога с другите.

Именно това превръща юбилейното издание в нещо повече от сборник с конференционни доклади. То е свидетелство за жизнеността на българистиката и за формирането на ново поколение изследователи, които продължават нейните традиции, но едновременно с това търсят нови теми, методи и гледни точки.

Десетото издание на „Виенски българистични четения“ показва и още нещо важно – интересът към България и българската култура има своето устойчиво място в международната академична среда. А младите учени, които днес правят първите си изследователски стъпки, са тези, които утре ще развиват и представят българистиката в европейския и световния научен контекст. **АЗБУК**

Звънецът би в 24 спортни училища

Обновена сграда посреща учениците в Русе, общината в Кюстендил осигурява безплатен обяд за 70 млади надежди

Снимка Авторът

Учениците от Спортното училище в Кюстендил ще получават безплатен обяд

Северина ДИМИТРОВА

Училищният звънец постави началото на учебната 2026/2027 г. в 24 държавни и общински спортни училища в страната. Новата учебна година бе открита на 1 септември, а в шестте държавни спортни училища в класните стаи влязоха 3088 ученици, като 445 от тях са новоприети. От тази година осмоласниците започват обучение и по новата професия „Помощник-треньор по вид спорт“, която дава трета степен на професионална квалификация.

Министърът на младежта и спорта Енчо Керязов откри учебната година в Спортното училище „Майор Атанас Узунов“ в Русе, където официално бе представена и обновената сграда на училището. Модернизацията е извършена по проект, финансиран от Министерството на младежта и спорта, на стойност 1 495 337 евро.

„Наш дълг е да дадем на младите ни спортни таланти условия, в които да развиват своя потенциал и да преследват големите си мечти“, заяви министър Керязов.

На тържествената церемония присъстваха директорът на училището Евгени Недев, представители на местната власт, учители, треньори, родители и ученици.

„Вашето училище наистина е специално и всички вие трябва да сте горди с него. Оттук са започнали спортния си път легендарни български спортисти, които са прославили Русе и са записали България в световната история на спорта“, обърна се министърът към учениците.

Той подчерта, че спортното училище е място не

само за обучение и тренировки, но и за изграждане на характер и ценности.

„Тук ще изградите характер и ще придобивате най-ценните морални качества – уважението към вашите преподаватели, треньори, родители, партньори и противници“, каза още Керязов.

Подкрепа за младите спортисти през новата учебна година осигурява и Община Кюстендил. С решение на Общинския съвет 70 ученици от Спортното училище „Васил Левски“ ще получават безплатен обяд.

Мярката е свързана със спецификата на обучението в училището, където децата съчетават учебната подготовка с ежедневни тренировки. Те са в целодневен учебно-тренировъчен режим и са подложени на значително физическо натоварване, което изисква подходящ режим на хранене и възстановяване, обяснява директорът д-р Каролина Грозданова.

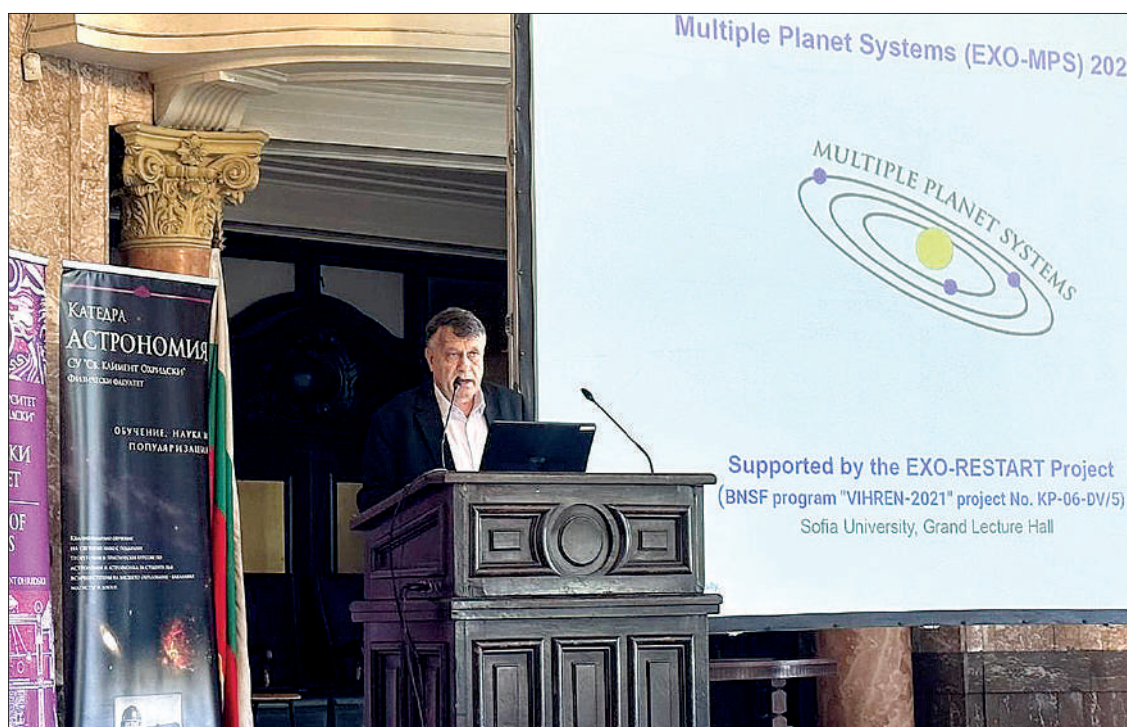
Храната ще бъде осигурявана от Общинското предприятие „Ученическо хранене и домашен патронаж“, като определена стойност е до 4 евро на ден за ученик. Финансирането обхваща 78 учебни дни до края на 2026 г. и още 112 учебни дни до края на учебната година.

Необходимостта от допълнителна подкрепа е свързана и с организацията на учебно-тренировъчния процес. Спортното училище не разполага с достатъчно средства в рамките на делегираните си бюджет, за да осигури здравословен обяд на всички ученици, а допълнително предизвикателство създава разстоянието между учебната сграда и спортните бази в града.

Осигуряването на безплатното хранене трябва да даде възможност на младите спортисти по-пълноценно да съчетават учебните занятия с тренировъчната си подготовка.

Повече от 100 експерти обсъждат екзопланетите

„Науката се развива, когато обединяваме знания и талантиливи млади умове“, каза министър проф. Георги Вълчев при откриването на международната научна конференция EXO-MPS

Снимка Пресцентър на МОН

Науката се развива, когато обединяваме знания и талантиливи млади умове.“ Това каза министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев при откриването на международната научна конференция EXO-MPS, посветена на изследването на екзопланетите и многопланетните системи, съобщава Пресцентърът на МОН.

Форумът събра в София над 100 учени от цял свят, като значителна част от участниците са млади специалисти и докторанти. Научното събитие ще продължи до края на седмицата в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с представяне на изследвания и обмяна на опит и идеи.

„В днешно време нито една страна, колкото и успешна да бъде, каквито и силни научни школи да има, не може сама да се справя с фундаменталните проблеми на знанието. Този път е възможен само ако вървим заедно“, каза министър Георги Вълчев при откриването.

Той поздрави учените и ръководителите на инициативата за добрата работа, но и за усилията им да привличат и обединяват световни специалисти и талантиливи умове.

„С вашите усилия създавате нови перспективи в изследванията на екзопланетите, като отваряте полета, които могат да увлекат много млади хора по пътя на знанието“, подчерта проф. Вълчев.

С научното събитие завършва и изпълнението на проекта EXO-RESTART, подкрепен от Националната научна програма „ВИХРЕН 2021“ на МОН. Просветният министър подчерта важността на проекта, който поставя основите на бъдещи добри практики.

„Този проект извървя изключителен път и нямаше да бъде толкова успешен, ако не беше събрал изследователи от Европа и млади таланти и специалисти, които се вълнуват от темата“, каза министър Вълчев.

Той увери, че МОН ще продължи да подкрепя не само конкретни инициативи, но и цялостното развитие на научната общност в България.

Проектът EXO-RESTART се изпълнява от Физическия факултет на Софийския университет, а негов ръководител е д-р Трифон Трифонов, който представи постигнатите резултати. В рамките на проекта са публикувани над 40 научни труда във водещи световни издания, включително Nature, Astrophysical Journal, Astronomy & Astrophysics и др. Открити са повече от 30 нови екзопланети, а резултатите от изследванията са представени на множество форуми по света, включително в САЩ, Китай, Европа и България.

Основният фокус на проекта е върху систематичното преразглеждане на статистическите и физическите характеристики както на известни, така и на новооткрити многопланетни системи. Чрез съвременни цифрови методи се изследват процесите на формиране и еволюция на планетите.

Целта е не само да се откриват планети, но и да се установи какви са техните орбити, дали системите остават стабилни в дългосрочен план.

На откриването на форума присъстваха още заместник-ректорът на Софийския университет проф. Соня Милева, деканът на Физическия факултет проф. Георги Райновски, управителят на Фонд „Научни изследвания“ проф. Юрий Кълвачев, представители на научната и академичната общност и др. **АЗ-БУК**

Две дълги ваканции през пролетта на 2027 г.

От стр. 1

Учениците от VII до XI клас ще завършат вместо в сряда (30 юни), в петък (2 юли). С цел подобряване на баланса между учебни, неучебни дни и изпити се измества и националното външно оценяване по БЕЛ в края на VII и на X клас в петък (18 юни) вместо 16 юни (сряда). Изпитът по математика съответно ще е в понеделник (21 юни) вместо на 18 юни, както в първоначално предложения график. Тези дни са неучебни за всички останали ученици. По този начин се дава по-дълго отстояние между двата изпита и същевременно

по-дълга почивка за учениците от останалите класове, като се слезат неучебните дни със събота и неделя.

И идващата учебната година ще започне както досега – на 15 септември. Есенната и коледната ваканция остават без промяна от предложения в края на юли график – от 31.10.2026 г. до 02.11.2026 г. и съответно от 24.12.2026 г. до 03.01.2027 г. Между двата учебни срока почивни ще бъдат дните от 30.01.2027 до 02.02.2027 г. Без промяна остават и датите на държавните зрелостни изпити (19 и 21 май). **АЗ-БУК**

Календар за 2026/2027 учебна година – на стр. 16

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Скъпи приятелю, хайде на Черни връх!

Миглена МИХАЙЛОВА-ПАЛАНСКА*

При някои прилагателни имена от мъжки род, единствено число при обръщение се употребява т.нар. разширена форма: *верен – верни, верни приятелю; мил – мили, мили сине; скъп – скъпи, скъпи мой, уважаем – уважаеми господине, беден – бедни, бедни човече*. В писмен текст обръщението се отгеля със запетая: *Мили татко, как си?; Извинете, драги съседе, за безпокойството; Обичам те, скъпи*.

Форми на прилагателни имена от мъжки род на -и се срещат и в съставни собствени имена. С тях се обозначават прозвища на лица: *Крум Страшни, Симеон Велики, Сюлейман Великолепи, Иван Грозни, Лудвиг Благочестиви*, които се изписват с главна буква. Форми на -и се срещат и в съставни названия на географски обекти. Първият компонент (формата на -и) винаги се изписва с главна буква, тъй като е част от собствено име. Когато вторият компонент също е собствено име, той също се изписва с главна буква: *Бели Искър, Черни Осъм, Горни Лом*. Когато вторият компонент е нарицателно име, той се изписва с малка буква: *Нови хан, Добри дол, Тихи океан*.

Разширените форми на прилагателните имена, завършващи на -и, са застъпници на старобългарски форми, които са били определени по значение. Те са се запазили само при прилагателни имена от мъжки род, единствено число: *долен – долни (Долни Дъбник), горен – горни (Горни Дъбник), бял – бели (Бели Осъм), черен – черни (Черни връх)*.

*Д-р Миглена Михайлова-Паланска е главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките.

„Летен университет 2026“ събра над 650 студенти и докторанти

„Заредени оттук тръгнете към университетите и помнете, че истинското призвание е да станете професионалисти и да градите обществото така, както вие искате то да изглежда за вашите деца.“ Това каза министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев на награждаването на победителите в Националните студентски игри „Летен университет 2026“.

Тази година в инициативата на Националното представителство на студентските съвети участваха рекордните над 650 студенти и докторанти от 35 висши училища. Министър Вълчев увери НПСС, че Летният университет и занапред ще може да разчита на подкрепата на МОН.

„Вървете напред смело! Мечтайте, но не превръщайте мечтите в химери. Не жалете сърцата си, защото каквото и да прави човек, ако го прави от сърце, неминуемо стига до краен успех“, каза проф. Вълчев. Той призова студентите да не възприемат света през телефоните си, а да отворят широко сетивата си за реалния живот и да продължат да развиват умове си.

Проф. Вълчев връчи купата за второ място в комплексното класиране на отбора на Техническият университет – София. Първо място в Летните игри заеха представителите на Националната спортна академия, които бяха наградени от президента Илияна Йотова. „Когато приключи този университет, когато си тръгнете, вие ще сте един много голям отбор. Няма значение от кой чудесен град на България идвате, кое висше учебно заведение представлявате, няма значение каква професия сте си избрали – вие вече сте успели, защото сте си подали ръка един на друг“, обърна се тя към младите хора.

Събитието бе открито от председателя на НПСС Ангел Стойков, който благодари на студентите, участвали в организацията, на всички гости и участници. Летният университет се организира от 2002 г., когато инициативата започва под името „Национални студентски игри“.

В награждаването участваха и министърът на младежта и спорта Енчо Керязов, областният управител на Бургас Дико Диков, председателят на Синдикат „Висше образование и наука“ към КНСБ проф. Лиляна Вълчева, ректорът на Софийския университет проф. Елиза Стефанова и нейни колеги от страната. **АЗ-БУК**

Пътуваща изложба по повод 35-годишнината на Конституцията

Фотодокументалната изложба „35 години Конституция на Република България“, подготвена от Народното събрание, ще бъде представена в регионалните библиотеки в Монтана, Враца, Видин, Варна, Пловдив, Стара Загора, Русе и Велико Търново. Тя ще гостува от 1 септември 2026 г. по две седмици последователно във всеки от тези градове и ще може да бъде видяна от всички граждани, които проявяват интерес към историята на основополагащия и върховен правен акт на страната ни.

Инициативата е на председателя на Народното събрание Михаела Доцова и цели да бъдат показани пред по-широка публика архивни снимки и документи, свързани с приемането на съвременната българска конституция от 7-ото Велико народно събрание.

Изложбата представя фотоси, запечатали важни етапи от работата на парламента по изготвяне на основния закон на Република България – първото тържествено заседание на Великото народно събрание във Велико Търново, бурните дебати, които отразяват духа на първите години от прехода от тоталитарен режим към демокрация, протеста на 39-имата народни представители, обявили се срещу приемането на Конституцията, и историческия момент на тържественото ѝ подписване в пленарната зала на Народното събрание.

В експозицията могат да се видят копия на част от внесените общо 16 конституционни проекта, предложени от политически формации, народни представители, конституционалисти и граждани. Представени са и обсъжданите на първо, второ и трето четене проекти на основния закон, както и протоколи от заседанията на Комисията за изработване на проект на нова Конституция су председател Гиньо Ганев. Сред тях са тези, на които са дискутирани основните права и задължения на гражданите и разделът за съдебната власт. Показан е и специалният регистър – неразделна част от Конституцията, в който народните представители саморъчно са записали имената си и са положили своите подписи.

Изложбата припомня и как са отразени тези събития в печатни медии, чието течение се съхранява в библиотеката на парламента. Показани са и броеве на изданията тогава от институцията вестник „Дебати: седмичник за парламентарен живот“.

„Благодарение на приетата Конституция от 1991 година България е свободна, правова и демократична държава“, отбелязва при представянето на изложбата в парламента председателят на 52-рото народно събрание Михаела Доцова. Тя посочи сред постиженията на основния закон са разделението на властите и мандатността, местното самоуправление, гарантирането на правата и свободите на хората. Михаела Доцова подчерта, че тази Конституция продължава да е гръбнакът на съвременната българска държава, и отбелязва значението на основния закон, за да имаме днес утвърдени демократични ценности и да сме част от европейското семейство.

В Монтана изложбата се открива на 1 септември, във Враца – на 14 септември, във Видин – на 28 септември. След това гражданите могат да се запознаят с нея във Варна от 12 октомври, в Пловдив – от 26 октомври, в Стара Загора – от 9 ноември. Експозицията може да бъде видяна в Русе от 23 ноември и във Велико Търново – от 10 декември. **АЗБ**

Снимка Петя Желева, ПТГ – Бургас

Моменти от работата на форума – вдъхновяващи доклади и ключови дискусии за всички образователни етапи

Бургас се превърна в столица на модерното образование

XVII научно-практически форум посреща представители на родната педагогика

Дона МИТЕВА

Залите на Културен център „Морско казино“ в Бургас събраха водещи образователни експерти, учители, университетски преподаватели и учени. Поводът е XVII научно-практически образователен форум „Иновации в обучението и познавателното развитие“, организиран от Сдружение „Образование и технологии“ с ключовата подкрепа на Община Бургас.

Официални партньори на мащабното събитие бяха още Бургаският държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“ и Бургаският свободен университет.

Тазгодишното издание постави сериозен акцент върху интеграцията на изкуствения интелект и съвременните дигитални технологии в учебния процес, утвърждаването на проектно базираното обучение и изграждането на модерни STEM среди в училищата.

Програмата предложи изключително богат избор от пленарни сесии, дискусии и тематични секции, обхващащи всички нива – от предучилищното образование до университетския мениджмънт. Педагогическите специалисти споделиха своите добри практики и представиха научни доклади, които ще бъдат публикувани в реферираното списание „Образование и технологии“, носещо на българските учители официални квалификационни кредити.

Впечатление направиха: „Практическо приложение на генеративния изкуствен интелект (AI) в чуждоезиковото обучение“ – доклад и споделена добра практика от учители в гимназиалния етап, де-

Исторически дебют: Научна трибуна за ученици

Новост за тазгодишния форум е официалното начало на първата по рода си ученическа научна сесия, което се проведе в началото на юни в Колежа по туризъм. Тя даде уникален шанс на ученици в училищна възраст да се докоснат до истинската академична общност.

Инициативата имаше за цел да подкрепи развитието на младите изследователи и да ги приобщи към академичната общност още в училищна възраст.

Те представиха и защитиха свои собствени изследвания, което организаторите отчетоха като огромен успех за стимулиране на критичното мислене сред пограстващите.

монстриращи как платформи като ChatGPT могат да се използват за създаване на персонализирани писмени езикови задачи и симулации на диалози за учениците, без изкуственият интелект да замества реалната роля на преподавателя. И „Трансформация на физическата среда: Класната стая като STEM център за проектно базирано обучение“ – анализ на реални училищни проекти в Бургас и региона, показващ как устройството на традиционните класни стаи в мобилни, технологични зони повишава мотивацията на учениците и улеснява екипната им работа по междупредметни проекти.

Домакините от местната власт подчертаха, че форумът се е утвърдил като традиционна и ключова платформа за обмяна на опит. Заместник-кметът по образованието на Община Бургас Михаил Ненов сподели амбициите на града за налагане на нови стандарти в преподаването.

„Бургас не спира да инвестира

в модернизацията на училищната база, в STEM кабинетите и в постоянната квалификация на нашите педагози. Този форум е доказателство, че градът ни е естествен инкубатор за образователни иновации, където практиката среща научните изследвания в името на бъдещето на децата“, каза той.

След рецензиране и при положителна оценка материалите от конференцията се публикуват в годишното научно-методическо списание „Образование и технологии“, което се реферира в CROSSREF. Съгласно Закона за предучилищното и училищното образование педагогическите специалисти от България, участващи с доклад, получават по 1 квалификационен кредит.

Освен интензивната научна работа събитието предложи и богата културна програма за неформални контакти, включваща посещение на остров Света Анастасия и пътуващ семинар „Образователно сътрудничество и перспективи“ в Черноморец.

Снимка Пресцентър на НС

Програмиране в детската градина? Възможно и полезно

В 156. ДГ „Весели мишлета“ в София децата се учат да кодират без екран с образователен робот

Детската градина е мястото, където преминават първите няколко години от развитието на бъдещите ученици. Онези подрастващи и тийнейджъри, които впоследствие коментират и анализират по отношение на резултати от тестове, матури, дигитални компетентности, практически умения и реализация. Около 90 % от тях са тръгнали именно от пълноценно оцветените сгради със слончета, пясъчници и катерушки в дворовете, чиито имена най-често са трогателно умалителни – Пчелица, Слънчице, Звездичка, Брезичка... На онова, което се случва между стените на тези сгради, на работата на учителите, към които има изискване да бъдат с висше педагогическо образование и не просто да обгрижват децата, а да ги обучават, стъпва последващото развитие на учениците в начален, прогимназиален и дори гимназиален етап. От детската градина започваме. И докато няма официално регламентирани алтернативи, образователният им процес се нуждае от внимание.

Какво означава да работиш върху алгоритмично мислене при деца, които са във втора, трета или четвърта група в детската градина? Защо им е на тях програмиране и възможно ли е изобщо да се обучават в тази насока? Ангажират ли се с обучението на най-малките образователните експерти днес? И какво разбираме под важните „първи 7 години“?

По темата за ранното детско развитие и образователния процес в детските градини „Аз-буки“ разговаря с Лилия Инева от „Джунитър Ачийвмънт България“ (JA Bulgaria), Лина Иванова от 156. ДГ „Весели мишлета“ в София и Сийка Стирянова от ДГ „Морска звезда“ – Бургас.

Петя НИКОЛОВА

И трите дами имат връзка с образованието и отдават значение не просто на ранното детско развитие, а подпомагат усвояването на дигитални умения и развитието на алгоритмично мислене в детската градина. И макар че дейността все още не е особено разпространена в нашите детски градини, съществуват индикации за нуждата от подобни занимания и ползата от тях. А що се отнася до определението за алгоритмично мислене, то можем да го заменим с логическо, системно или мислене, при което следваш малки последователни стъпки, за да достигнеш крайната цел. И което в бъдеще ще ти помогне за разрешаване и на житейски проблеми.

„Смятам, че изграждането на алгоритмично мислене още в детската градина е напълно възможно и много полезно, тъй като чрез подходящи за възрастта игри и практически дейности децата могат да се учат на последователност, да откриват закономерности, да планират действията си и да търсят решения на различни задачи“, казва Сийка Стирянова, педагог на втора група „Златна рибка“ в ДГ „Морска звезда“ в Бургас.

Отскоро тя е водещ учител към доброволческата инициатива Европейска седмица на програмирането (EU Code Week), чийто представител у нас е екипът на „Джунитър Ачийвмънт България“. Сама проявява интерес към отворената покана за водещи учители на сайта на JA Bulgaria, попълва формуляра за кандидатстване и става един от четиримата нови водещи учители у нас, които се присъединяват към обществото на EU Code Week.

В образователната система в България вече има 27 водещи учители.

„Това означава, че те са водещи конкретно в инициативата Code Week, която и до днес се развива като доброволческа. Водещите учители всъщност поемат ангажмента да увеличат около себе си и други свои колеги в мисията на Code Week, а също така стават част от международната общност и могат да обменят опит със свои колеги от чужбина“, обяснява Лилия Инева, проектен мениджър в JA Bulgaria, който отговаря за EU Code Week.

Организацията става координатор на инициативата за страната ни през 2024 г. Още тогава в нея участват и малки ученици – от предучилищен и начален етап, но тази година за първи път се разгръща в такава степен, че да обхване конкретно и детските градини. Затова е важно, че Сийка Стирянова е представител на детска градина и ще работи за развиването на алгоритмично мислене и дигитални умения у децата от най-ранна

възраст. Освен нея сред четиримата нови за 2026 г. водещи учители има още един педагог на съвсем малки ученици – Кичка Петрова от ДГ „Осми март“ в Пловдив.

„Програмирането в детските градини не се прави с екранно устройство, а чрез различни игри, които развиват алгоритмичното мислене. Играта обединява всички деца и ги изправя пред едни и същи предизвикателства. По този начин момичетата, за които имаме голямо желание да бъдат привлечени към технологиите от ранна възраст, също добиват увереност, че могат да се справят наравно с момчетата. Конкретно за тях е хубаво да имат и ролеви модели – жени, които да им показват, че са успели да се развият в тази сфера“, уточнява Лилия Инева.

За Лина Иванова, педагог на втора група в 156. ДГ „Весели мишлета“ в София, момичетата се справят изключително добре. „Не можем да говорим за полови характеристики, а за индивидуални“, убедена е тя.

Како професионалист с богат опит, включително с проекти, Лина също е част от обществото на EU Code Week. Именно чрез инициативата на JA Bulgaria печели финансиране за разработения си проект „Тейл-Бот приключения: дигитална грамотност за умни деца“. Благодарение на нейната проактивност в една от най-новите детски градини в столицата 82 „весели мишлета“ участват в практически занимания по кодиране без екран, с образователен робот.

„Бяхме единствената детска градина, която се осмели да кандидатства за финансиране към EU Code Week. Целта ни беше именно това – да получим средства, за да закупим роботчетата и да осъществим на практика заложените дейности. Идеята не е да правим проекти, а чрез проектите да остава нещо, което има смисъл да продължи. Да бъдат полезни и в употреба дълго време“, обяснява Лина Иванова. Според нея кодирането за най-малките е подкрепяне.

„Програмирането е следване на стъпки, което води до определено действие. Роботчето Тейл-Бот е много симпатично, няма общо с познатите отпреди калинки и пчелички например. Говори няколко езика, може дори да танцува и докато го управлява чрез бутони и с помощта на стрелки, детето го движи по определен маршрут върху специална подложка, която е част от комплекта, и по този начин изпълнява поставената задача и всъщност програмира. Усвояват се основни понятия като последователност, команда, проверка и корекция. При това стрелките са в цветове, защото в най-ранна възраст децата все още нямат пространствено мислене“, разказва Лина.

Освен че програмират, децата научават много за плодовете, цветовете и животните.

Снимка ДГ „Весели мишлета“

Децата и родителите от 156. ДГ „Весели мишлета“ в София, се запознават с образователната игра с робот

Впечатлена от бързото им възприемане, учителката твърди, че ако инструкцията е дадена правилно и на тях им е обяснено точно, всички се забавляват и най-важното – справят се отлично.

Но за да се внедри една подобна дейност в детска градина, ръководството и екипът също трябва да откликнат.

„В началото трябваше да запознаем колегите, да се обучат да работят с играта, след това да започнем с децата, проведохме и няколко педагогически ситуации, направихме и среща с родителите. Интересно е, че когато дойдоха родителите и им представихме играта, им стана толкова забавно, че се увлякоха. Голяма част от тях са програмисти и наистина беше много любопитно да ги наблюдаваме как реагират, ако срещат, и как се ядосват, когато написнат грешен бутон“, споделя Иванова.

На събитието в 156. ДГ „Весели мишлета“, посветено на темата и използването на Тейл-Бот за изграждане на алгоритмично мислене, са поканени освен родители и учители от всички детски градини в района. Директорката Мария Гардова застава изцяло зад идеята и реализирането на проекта.

Лилия от JA Bulgaria също присъства и е впечатлена от демонстрацията и уменията на децата.

„Събитието беше прекрасно, проектът е много благодатен“, казва тя. И изразява надежда, че и други детски градини ще се „заразят“ от добрите отзиви и ще започнат да работят за изграждане на алгоритмично мислене у децата от най-ранна възраст.

„Моделът учене чрез правене все повече доказва влиянието си върху децата, най-вече в това, че засилва доверието в собствените

им възможности. Ранното детско развитие е изключително важно“, добавя Лилия Инева.

Сийка Стирянова от ДГ „Морска звезда“ в Бургас е напълно съгласна, че не е необходимо да има отделен учебен час за заниманията по програмиране.

„Възможностите могат естествено да се включват в ежедневието педагогически процес чрез игрови, STEAM и проектни дейности. Разбира се, важни са както подготовката и желанието на учителите, така и подкрепата и създаването на подходяща среда от страна на ръководството“, казва тя.

И въпреки че 156. ДГ „Весели мишлета“ работи вече по формиране на алгоритмично мислене от най-ранна възраст, а Лина Иванова успява да реализира проект в това направление, за учителката са важни и други неща.

„Без да ангажирам никого, бих казала, че работата в детските градини стои някак си на заден план. Говори се за обучението в училище, говори се за висше образование, но това, което се случва в детските градини, сякаш не е на дневен ред. А основата, която се полага в детската градина, е много важна за това, което се случва напред. И затова трябва да се тръгне оттам и каквито и реформи да се правят и както и да започнат те, не бива да се търсят само резултати от тестове и стандарти, свързани със справянето на децата, а по-скоро да се развива обучителен процес, който да е съобразен с възрастта“, обяснява Лина.

И добавя: „Трябва да научим младите хора, че са им нужни желание, воля и смелост да сбъдват мечтите си, защото те се постигат с труд. Ние ги заблуждаваме, насърчавайки ги с думите: „Мечтай и то ще стане!“. Но това не е вярно. Зад всяка осъществена мечта стои много труд.“

Снимки СУ „Железник“ – Стара Загора

Спортът е важна част от живота на децата

Учениците разполагат с добра база за тренировки и в двора на училището, и в двата физкултурни салона

Антоанета НАЙДЕНОВА

Между 25 и 30 деца се включват през това лято в спортните занимания, организирани от СУ „Железник“ в Стара Загора. В продължение на няколко седмици учениците играят волейбол, футбол и тенис на маса под ръководството на преподавателите по физическо възпитание и спорт.

„Бяхме предоставили на децата възможност да се възползват от всички спортни игри, за които училището разполага с необходимата база“, разказва пред „Аз-буки“ директорът Петя Лазарова.

Заради жегите повечето занимания се провеждат в големия физкултурен салон вместо на откритите игрища на училището. То разполага с площадки за футбол, волейбол и баскетбол, обновени преди шест-седем години. Те са със специални меки настилки, отговарящи на европейските стандарти. Базата включва още два физкултурни салона, фитнес център на открито и зала за хореография, която се използва активно за народни танци.

Основните участници в летните занимания са възпитаници на училището, но вратите остават отворени и за други деца. Понякога учениците водят свои приятели, както и братя и сестри, които учат другаде.

Причината да няма повече участници от останалите части на Стара Загора, е преди всичко разположението на училището. Квартал „Железник“ се намира в западния край на града и всекидневното пътуване дотам не е удобно за всички. Самият квартал обаче е достатъчно голям и в него живеят много деца.

Летните срещи имат и още една цел – да подготвят възстановяването на училищните отбори през септември и да привлекат към тях нови състезатели.

Спортът заема важно място в живота на СУ „Железник“. Един от най-успешните му отбори е „Млад огнеборец“. Подготовката се води от учител по физическо възпитание и спорт със съдействието на инспектор от пожарната. При практическите тренировки помагат и огнеборци.

Отборът е съставен основно от ученици от V до VII клас и през последните години неизменно е сред най-добрите в общинските състезания. През 2026 г. младите огнеборци от СУ „Железник“ печелят за четвърта поредна година първото място в общинската надпревара. На областния етап участват с по-големите ученици от гимназиалния курс, но пак се представят много добре.

Сериозен успех през изминалата учебна година постига и баскетболният отбор на момичетата, който се класира за националните финали във Варна.

Училище с мащабна и необичайна архитектура

СУ „Железник“ е построено през втората половина на 80-те години на миналия век. По думите на директора към онзи момент то е било сред най-големите училищни сгради на Балканския полуостров по разгъната площ. Една от особеностите е големият вътрешен

Спортът събира в училище и през ваканцията

Десетминутни радиоемисии се излъчват всеки вторник в старозагорското СУ „Железник“, където се обучават близо 800 ученици от I до XII клас

Петя Лазарова, директор

атриум, който позволява организирането на общоучилищни тържества, изложби, концерти и различни инициативи.

В училището се обучават между 750 и 800 ученици от I до XII клас. През учебната 2026/2027 г. то отново ще посрещне четири паралелки първокласници. В гимназиалния етап традиционно се приема по една паралелка с профил „Софтуерни и хардуерни науки“. В един от випуските има и паралелка с профил „Природни науки“, но поради броя на седмодокласниците в общината този прием не е продължен през следващата година.

Част от седмодокласниците продължават образованието си в други старозагорски училища. Сред предпочитаните от тях са ГПЧЕ „Ромен Ролан“, ПМГ „Гео Милев“, Търговската гимназия, професионалните гимназии по строителство и по електротехника. След VII клас в СУ „Железник“ постъпват ученици от други училища.

От целия град идват деца със специални образователни потребности

Една от най-силно развитите дейности в СУ „Железник“ е подкрепата за ученици със специални образователни потребности. В края на миналата учебна година те са 48, а с новоприетите първокласници и допълнително записаните броят им достига около 58.

Училището разполага с психолог, логопед и четирима ресурсни учители, като заради увеличени брой ученици се налага екипът да бъде разширен още. Общият педагогически персонал наброява 72 души.

Мащабът на сградата позволява да бъде отделен цял сектор за подкрепа на децата със СОП. В него са разположени кабинетите на специалистите и специално оборудваната „мека стая“. Наблизо има и защитен вътрешен двор. Там децата със специални потребности могат да бъдат извеждани, когато имат нужда да прекъснат за кратко учебните занимания.

„Работим изключително много в тази посока и екипът ни е много добър. Родителите предават помежду си своите впечатления и така при нас идват деца със специални потребности от целия град“, споделя Лазарова.

„Меката стая“ е създадена със средства от традиционния ученически коледен базар и с доброволния труд на родители. Идеята средствата да бъдат насочени към децата със специални потребности, идва от Ученическия съвет.

За обезопасяването на помещението са закупени меки модули и специални настилки за пода и стените. Оборудван е басейн с топки и подходящо осветление, което има успокояващо въздействие. При най-малките светлините се използват и за разпознаване и изучаване на цветовете.

Децата не остават сами в помещението, а винаги са придружавани от специалисти. Те се групират според потребностите си и понякога сами предлагат да влязат заедно, за да общуват и играят.

„Това е тяхната стая за общуване. Харесва им и се чувстват приятно там. Почти никога не остава празна“, отбелязва директорката.

Всеки вторник училището има свое радиопредаване

Друга отличителна инициатива е Радио „Железник“, което функционира вече около четири години. Създадено е от начален учител, завършил и спортна журналистика. Техническата възможност за излъчване съществува благодарение на вътрешната озвучителна система на училището.

Всеки вторник първите десет минути от часа на класа са запазени за радиото. В предаванията се включват всички от I до XII клас, като всяка паралелка получава възможност да подготви свое издание през годината.

Съдържанието зависи от актуалните събития. Учениците представят бележити годишнини и празници, разказват за училищни изложби, олимпиади и спортни състезания, съобщават имената на отличените свои

съученици и канят някои от тях за интервю.

При по-малките деца въпросите и текстовете се подготвят с помощта на учителя, но учениците сами влизат в ролята на водещи и репортери.

„Опитваме се да ги направим малко журналисти. За тях е забавно и много им харесва. Няма пропуск – всеки вторник задължително има какво да чуем по Радио „Железник“, казва с усмивка Петя Лазарова.

Училището разполага и със звукозаписно студио, в което през годините са правени записи на музикални изпълнения на ученици. Създадена е и музикална база, която се пази и днес. Химнът на СУ „Железник“ също е написан и изпълнен от негов възпитаник.

Възстановяването на студиото може да се превърне в следващата кауза на училищния коледен базар. Всяка година Ученическият съвет предлага за какво да бъдат използвани събраните средства.

Традиции в информационните технологии

Профилът „Софтуерни и хардуерни науки“ е естествено продължение на дългогодишната работа на училището в областта на информатиката и информационните технологии. Първите компютърни кабинети са създадени още в началните години на навлизането на компютрите в българските училища – с дарения и със значителните усилия на преподавателите.

Днес СУ „Железник“ разполага с четири напълно оборудвани компютърни кабинета и подготвя пети. Два от съществуващите са преоборудвани с нова техника по проекта за STEM среда. Отделен компютърен кабинет се използва от учениците в III и IV клас.

Във всяка класна стая има компютър или лаптоп, принтер и голям екран. Училището разполага и с нови STEM кабинети по химия, физика и биология.

Възпитаниците му участват в състезания, олимпиади и форуми, свързани с дигиталните технологии. През две поредни години ученик от гимназиалния етап достига до националния кръг на олимпиадата по информационни технологии.

„Това е направление, в което училището наистина има традиции. Разполагаме с много добри специалисти, а учениците ни участват в почти всички форуми, свързани с дигиталните технологии, и се представят изключително добре“, обобщава Петя Лазарова.

За втора поредна година бяха връчени Националните награди за приобщаващо образование под егидата на МОН. Целта на инициативата, организирана от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – София-град, е да отличи личностите и образователните институции, които създават подкрепяща среда за всяко дете.

В този брой представяме Ана Ганчева-Александрова от столичния РЦПППО, която спечели наградата „Психолог на годината“.

Зина СОКОЛОВА

Наградата, която получих, е голямо признание за мен от страна на колегите, които ме номинираха. Важно е да подчертая, че добрите резултати, които постигаме в работата си, са плод на труда, всеотдайността и отличното сътрудничество между целия екип на Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование – София-град. Дейността ни е многопластова и се извършва съвместно от всички нас. Никога не съм работила сама, а винаги в екип. Така че тази награда е оценка за работата на целия ни колектив, а не само за моя труд.“ Това казва Ана Ганчева-Александрова от Регионалния център в София.

По образование тя е консултативен психолог, като същевременно работи и като аналитичен психотерапевт в частна практика. В Регионалния център е от 2008 г. Почти от самото начало следи процеса на приобщаващо образование в България и е свидетел на извървения оттогава до днес път.

Ана Ганчева е категорична, че посоката е положителна. Това обаче не означава, че липсват елементи, които трябва да се подобряват. Днес децата със СОП успешно се интегрират в масовите класове и групи – нещо, на което преди двадесет години, при старта на този проект, обществото е гледало с недоверие.

„Голямата трудност, която наблюдавахме тогава и се опитвахме да преодолеем, беше дискриминацията спрямо тези деца, отричането и трудното им приемане в масовите класове и в групите в детските градини – спомня си Ганчева. – Това беше много дълъг път, който извървахме всички – деца, родители, педагози и специалисти, докато обществото прие, че различните деца са част от нас и имат правото и способностите да бъдат наравно със своите връстници. Ясно помня, че през първите години повечето деца на допълнителна подкрепа бяха в училищна възраст, и то предимно с по-леки обучителни затруднения.“

В момента специалистите работят активно с деца още от първа група в детската градина (тъй като нямат право да обхващат деца под тригодишна възраст). Благодарение на това, че стигмата е разбита, все повече родители на малки деца търсят помощ своевременно. Това е изключително успешна практика и позитивна тенденция, тъй като голяма част от децата, получили навременна подкрепа, успяват да преодолеят затрудненията си и влизат в първи клас напълно самостоятелни.

Връщайки се назад в спомените си, Ана Ганчева разказва, че едно от най-големите предизвикателства в началото на кариерата ѝ като психолог в Регионалния център е било внедряването на новите разпоредби и политики за приобщаващо образование. Налагало се е заедно с колегите ѝ да прокарат непознати до този момент пътеки. Когато идва в Центъра директно от студентската скамейка, тя има късмет да попадне сред опитни специалисти, които я въвеждат в професията. Излизайки от университета, тя няма практическа подготовка за работа с деца с различни проблеми. Всичко, което научава впоследствие, дължи на подкрепата на своя екип и на постоянните усилия, които полага. През първите години специалистите не разполагат с почти никакви материали, литература или оборудвани кабинети. Посещавали са училищата и детските градини буквално само с лист и химикал. Така започва тогава дейността на психолога с децата.

Снимка: Личен архив

Години по-късно пандемията от COVID-19 изправя екипа пред нови усложнения. До този момент никой от тях не е работил онлайн, липсват и подходящи дигитални материали за този вид дейност. И отново всички педагогически специалисти, с безрезервната подкрепа и помощ от ръководството на Регионалния център започват да търсят верния път.

„Това беше наистина дълъг процес – подчертава Ана Ганчева. – За съжаление, все още чувам от колеги и приятели, че на някои места в страната тези предразсъдъци упорито се срещат. Надявам се тази информация да е неточна и приемствеността, която вече е факт в нашата община, скоро да достигне до всяко кътче на България.“

РЦПППО – София-град, развива няколко основни дейности. Една от тях е работата на Регионалния екип за подкрепа за личностно развитие, който изготвя оценка на индивидуалните потребности на всяко дете, за което е постъпило заявление от родител. Тази оценка определя дали детето се нуждае от допълнителна подкрепа в учебна среда, от какви специалисти има нужда, както и какъв да бъде интензитетът на тази подкрепа.

Друга дейност, която екипът развива много успешно от десетина години, е методическата подкрепа. Когато родителите или екип за подкрепа за личностно развитие в самото училище или детска градина срещнат трудности при справянето с дадена ситуация, те викат на помощ Ана Ганчева и нейните колеги. Специалистите от Центъра влизат в ролята на медиатори, чиято цел е да окажат съдействие на педагози, специалисти и родители в името на добруването на децата в образователните институции.

Ана Ганчева подчертава изключителното значение на учителя за всяко дете. Понякога самите педагози имат нужда от морална и професионална подкрепа, тъй като работата

им е изключително трудна, но и с голямо значение.

„Твърде често учителите не осъзнават огромния си принос. Те поставят пред себе си твърде високи очаквания и изисквания. Не всички педагози имат опит с деца с увреждания и понякога се надяват, че ще успеят напълно да наваксат пропуските на детето. Когато то не може да достигне общата норма на класа, учителят понякога преживява това като личен неуспех. Най-важното, което той дава на детето обаче, е отношението. Често най-съществените неща са невидими и няма как да се измерят количествено. Контактът и емоционалната връзка с детето са най-добрият ресурс. Когато едно дете се чувства прието, отива спокойно на училище или на детска градина – ето това е най-високата оценка за работата на учителя. Тези хора наистина заслужават нашата признателност и дълбоко уважение.“

Хората, без които успехът на децата е невъзможен, са техните родители. „Те са нашите най-важни партньори. Само и единствено в тясно сътрудничество с тях нещата могат да се развиват в положителна посока“, споделя психологът.

Друга инициатива, която Регионалният център предлага от две години и в която активно участва Ана Ганчева, е програмата за консултиране на семейства. Родителите на деца със затруднения често преминават през изключително тежки емоционални периоди, а до този момент липсваше институция, която да им предложи специализирана психологическа помощ. Напълно очаквано в такива моменти майките и бащите насочват всичките си усилия към децата и оставят собствените си нужди на заден план. Често семействата са объркани и нямат ясна информация какви са възможностите за подкрепа в училищна среда. Всеки родител, който изпитва нужда

от консултация или информация, може да се обърне към членовете на екипа. Всеки човек преминава през различни кризи и е изключително важно в такъв момент да знае, че не е сам.

„Всяко дете притежава потенциал, но понякога е нужна допълнителна работа, за да успее да го реализира. Всяко дете има различни потребности, свои силни и слаби страни. Една от първите ни задачи е да установим кои са те. Не можем да сравняваме дете с дефицит на вниманието с дете от аутистичния спектър например и да работим по еднакъв начин с тях“, категорична е Ганчева.

Когато се среща с ново дете, първата задача на психолога е да създаде топла емоционална връзка с него и да изгради отношение на доверие. Независимо от трудностите на ученика, за да започне каквото и да е терапевтичен процес, е необходимо той да допусне до себе си човека, с когото работи – бил то педагог или друг специалист.

Терапевтичната работа в частния кабинет може да има съвсем различни цели от дейността на психолозите на място в институциите. Една от основните задачи на специалистите в образователната система е да помогнат на детето да се приобщи към изискванията на средата. На такова място е невъзможно да се провежда чист психоаналитичен процес. Дейността на училищния психолог обхваща когнитивната, социалната и емоционално-поведенческата сфера на развитие.

В тази професия няма унифициран подход. Към днешна дата Регионалният център, както и повечето образователни институции, осигуряват богат асортимент от материали, които дават възможности за прилагане на различни практики. В един добре оборудван кабинет задължително има кът за учебна дейност, както и пространство за игра или релаксация. Децата имат остра нужда от предвидимост, структура и ясни правила. Постепенно те се научават да следват реда в детската градина или училището. Езикът на децата е играта. През нея те общуват и трупат социални умения. Дори най-затвореното и некоммуникативно дете има своя игра – независимо дали тя е хаотична, или стереотипна. И именно това е моят личен път към тях.“

Искала ли е някога да напусне работа?

В един труден в личен план период Ана решава за кратко да излезе извън училищната система. Само след няколко месеца далеч от децата обаче разбира, че истинското ѝ място е точно там – при тях. Никога не е планирала друга кариера. Още от юношеските си години знае, че иска да бъде психолог и да се занимава с психичното здраве. Развива и частна практика, в която работи с възрастни и юноши. Тази дейност е съвсем различна от ангажиментите ѝ в Регионалния център, но по специфичен начин двете сфери взаимно се допълват.

„Така че дали някога съм искала да напусна? Всъщност не. Тогава просто имах нужда от творческа пауза, ако мога така да я нарека. Нашата професия носи огромна благодарност. Ние преживяваме всеки успех на децата като личен празник. Смятам, че всеки, който избира да остане в тази сфера – независимо дали е учител, логопед, психолог или ерготерапевт, и работи с тези специални деца, приема дейността си като кауза и мисия. Да помагаш на онези, които са различни, които са в беда или понякога остават неразбрани от околните, е нещо, което не може да се върши без голямо сърце. Борим се да има достойно място за всяко дете. Поклон и адмирации към педагогическите специалисти, които работят всеотдайно и с желание, както и на родителите, които се посвещават на децата си. Защото, когато има такова отношение, нещата се случват, независимо колко е трудно“, казва Ана Ганчева.

Езикова подкрепа в ДГ „Слънце“ – Вършец

Снимка ДГ „Слънце“ – Вършец

Допълнителните занимания са под формата на игра

ДГ „Слънце“ е единствената в общината и подготвя бъдещите първокласници с допълнителни занимания по български език, съобщават от Пресцентъра на МОН.

Езикови занимания чрез игра помагат на бъдещи първокласници от ДГ „Слънце“ във Вършец да се подготвят за по-уверен старт в училище. Допълнителното обучение по български език, което се осъществява по проект „Силен старт“ на МОН, помага за развитието на речта и комуникативните умения.

ДГ „Слънце“ е единствената в община Вършец. В нея се обучават 162 деца, включително и от уязвими групи. Чрез различните дейности по Проекта те получават подкрепа, а родителите се насърчават да бъдат по-активни партньори в образователния процес. През изтичащата учебна година бяха сформирани 10 групи с по 4 – 6 деца, в които се провеждат допълнителни занимания по български език и литература.

Обучението продължава и през летните месеци, като така децата, които имат нужда от повече езикова подкрепа, запазват връзката с наученото и се подготвят за новата учебна година. Чрез игра те влизат в различни роли, използвайки разнообразни пособия, закупени по проекта „Силен старт“. Учителите насърчават по-малките да назовават правилно предметите на български език, да съставят изречения и да произнасят правилно думите. Ролите се подбират така, че всяко дете да бъде стимулирано да говори и да упражнява именно онези езикови умения, които все още го затрудняват.

При по-големите се включват настолни и състезателни игри. Сред любимите са „История на България“, „Градове в България и забележителности“, „Билките в България“ и „Известни личности в България“. Децата решават задачи в екип, обясняват с пълни изречения своите решения и се учат да си помагат. Особено полезни са и картите с емоции, поведенчески ситуации, букви и изображения от всекидневното. Те дават ценна визуална опора и помагат най-вече на децата с езикови затруднения да се справят по-лесно и да общуват по-уверено.

По думите на директора на ДГ „Слънце“ Диана Георгиева особено видими са резултатите при деца, които са постъпили в детската градина с езикови затруднения. По данни на педагогическия екип само за една учебна година те са успели значително да напреднат и да достигнат ниво на знания по български език, съпоставимо с това на връстниците им.

Важна част от проекта „Силен старт“ е и работата със семействата. В импровизирания „театър на сено“ учителите събират деца и родители в различни роли. Разказването на истории и диалозите помагат на децата да обогатяват речника си, да развиват езиковите и комуникативните си умения и да използват българския език по-уверено и естествено.

Правят се срещи, беседи и практически занимания по важни теми. Например психолог от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в Монтана разговаря със семействата по темата за екранното време при децата. Тя е особено важна в предучилищна възраст, когато се изграждат навици, а прекомерното време пред екран може да ограничи живото общуване, движението и възможностите за игра и учене.

Родителите имаха възможност и да обсъдят с педиатър как да предпазват децата от вирусни инфекции.

Общо 57 деца от детската градина са включени в дейностите за допълнителна подкрепа по „Силен старт“, а 35 родители участват в инициативите за интензивна работа със семействата.

Проект „Силен старт“ е финансиран по Програма „Образование“, съфинансиран от ЕС. Основната му цел е всяко дете да получи равен достъп до качествено предучилищно образование, а семейството да бъде активен партньор в образователния процес. Проектът стартира преди две години и в рамките на петгодишния му период за дейности, насочени към приобщаващо образование, ще бъдат финансирани 1558 детски години в цялата страна с общо над 71 млн. евро. **АЗБУКИ**

В Крън търсят силата на всяко дете

Нов STEM кабинет, творчески клубове и подкрепа за учениците със специални образователни потребности предлага ОУ „Св. Климент Охридски“

Тони МАРИНОВА

Игри, рисуване, музика, театрални сценки и занимания, свързани с изучаваните в училище предмети, събират децата от ОУ „Св. Климент Охридски“ в град Крън и през ваканцията. Лятната програма е безплатна за семействата и се организира за четвърта поредна година.

Всяка седмица дежурният учител подготвя заниманията според своята специалност. Така програмата съчетава знания от задължителната подготовка с изкуства и различни творчески дейности. По-малките рисуват и изработват скици, децата слушат музика, играят и разиграват кратки пиеси. За сценичните занимания училището разполага със специално обособена зала за представителни изяви.

„Ние ги наричаме лятна академия, макар че най-точно е да кажем занимания по интереси през лятото“, обяснява пред „Аз-буки“ директорката на училището Аксиния Гератлиева.

Академията е предназначена за възпитаниците на ОУ „Св. Климент Охридски“. За останалите деца в града, включително за тези, които гостуват на близки през ваканцията или учат в Казанлък, лятна програма предлага местното читалище. По този начин двете институции обхващат различни групи деца на територията на Крън.

Заниманията в училището се провеждат от 9 до 13 часа. Групите не са големи – през това лято едновременно са се събирали не повече от 15 деца. Така един учител може спокойно да работи с всички и да им обръща необходимото внимание.

Храна не се осигурява, тъй като програмата е полудневна. Понякога обаче горещият ден и творческите занимания завършват със сладолед за децата.

Занятията се провеждат в училищната сграда и двора. Излизания извън тях не се организират заради затрудненията с транспорта и изискванията за осигуряване на безопасността. Училището не разполага със собствен автобус, а общественят транспорт през лятото е на по-големи интервали. Това затруднява организирането на посещения и екскурзии не само през ваканцията, но и през учебната година.

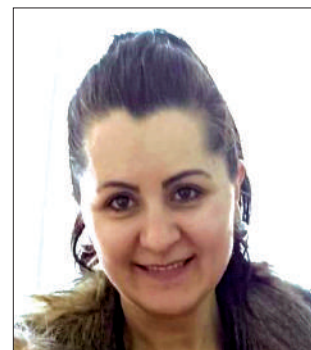
В ОУ „Св. Климент Охридски“ учат 75 деца от I до VII клас. Всички те са от Крън, тъй като транспортните връзки не позволяват лесно придвижване на ученици от съседните населени места. Педагогическият екип се състои от 14 специалисти.

Училището е мултикултурно и в него се обучават деца от различни етнически групи, както и ученици от уязвими семейства. Част от родителите работят в чужбина и грижите за децата са поверени на роднини. За задържането на учениците в клас и за връзката със семействата помага образователен медиатор, назначен към училището.

Снимка ОУ „Св. Климент Охридски“ – Крън

Основната цел на екипа на училището в Крън е чрез индивидуална подкрепа учениците да израснат като достойни и добри хора

Аксиния Гератлиева,
директор

Сред възпитаниците му има и деца със специални образователни потребности. Седем от тях се обучават в индивидуална форма, като специалистите ги посещават в дневните центрове, в които се намират. Училището работи и с психолог, ресурсен учител и логопед от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

„Полагаме различна, индивидуална грижа за всеки ученик – и за този с високи постижения, и за детето, което среща затруднения, и за ученика в неравностойно положение“, казва Аксиния Гератлиева.

Подкрепата не приключва със завършването на VII клас. Екипът обсъжда с учениците и семействата им възможностите за продължаване на образованието, помага им да подредят желанията си, и при необходимост ги придружава при подаването на документите и записването в приемащото училище. Повечето продължават образованието си в Казанлък, където държавният план-прием предлага различни професионални и профилирани паралелки.

След записването им училището няма формален ангажимент да ги проследява, но в малкия град връзката рядко се прекъсва. Често техни братя и сестри продължават да учат в Крън, а учителите и медиаторът научават, когато бивш възпитаник има затруднения.

„Понякога си позволяваме да се намесим чисто човешки. Ако разберем, че наш бивш ученик не посещава редовно училище или започва да създава проблеми, го каним да

поговорим“, споделя директорката. По думите ѝ по-голямата част от завършилите VII клас успяват да придобият поне първа степен на средно образование.

От 15 май 2026 г. училището разполага и с нов STEM кабинет, в който децата програмират, провеждат експерименти и усвояват знания по природни науки, техника и технологии чрез практически задачи. През последните години материалната база е допълнена с интерактивни дисплеи и дъски, таблети, мултимедиялен проектор и нови чинове. Училището има просторен зелен двор, а спортната площадка е допълнително оградена.

Възможности за изява дават и клубовете „Детска работилница“, „Музикални звънчета“ и „Приказен свят“. Децата участват в художествени конкурси, кулинарни прояви, концерти, благотворителни базари и театрални представления. Представяли са подредени от тях кулинарни маси на събития в Шейново и Крън и в конкурса „Хлябът на българина“ в Казанлък. Печелят отличия за рисунки, картички и изработване на кукерски маски.

Малките певци от „Музикални звънчета“ се включват в празника на Крън, новогодишните концерти и благотворителни прояви. Ученици от училището дефилират и по време на Празника на розата в Казанлък. Клуб „Приказен свят“ насърча четенето и помага на децата да изразяват и защитават собствено мнение.

Училището работи в тясно сътрудничество с читалището и кметството. Негови възпитаници гостуват с празнични програми и в местния пенсионерски клуб, за чиито членове срещите с децата са очакван повод за общуване. По празниците учениците от ОУ „Св. Климент Охридски“ в Крън изнасят представления пред възрастните хора, които ги очакват с нетърпение и много им се радват.

„Нямаме самочувствието, че сме елитно училище, защото нашата цел е друга – от всеки ученик да направим добър и достоен човек. Когато сме постигнали това, той и на 20 години може да продължи да учи и да надгражда, ако пожелае“, обобщава Аксиния Гератлиева.

С юбилеен концерт, ученическа конференция, изложба и документален филм Българското училище „Иван Станчов“ към Посолството на България в Лондон ще отбележи 40 години от създаването си. Основните тържества се подготвят за май 2027 г., но събитията, посветени на годишнината, ще започнат още през новата учебна година.

Антоанета НАЙДЕНОВА

Училището е основано през 1987 г. като държавно образователно средище за децата на български дипломати и служители на български държавни фирми във Великобритания. През 1991 г. държавата решава да го закрие поради липса на средства, но тогавашният посланик на България в Лондон Иван Станчов успява да го спаси. Под негово ръководство и на дългогодишния директор и преподавател в училището Снежина Мечева, сега вече пенсионер, то продължава да съществува на принципа на самоиздръжката и отваря врати за децата на всички българи в британската столица.

Именно заради решаващата роля на дипломата и филантропа за съхраняването на училището през декември 2016 г. то приема неговото име.

„Заради заслугите на Иван Станчов за спасяването на училището то носи неговото име. Благодарение на него имаме непрекъсната история, която вече достига четири десетилетия“, разказва неговият директор д-р Валентина Александрова-Кирова.

Юбилей, разказан от учениците

Концепцията за честванията все още се уточнява, но намерението на училищния екип е годишнината да бъде отбелязана с поредица от инициативи, които едновременно да припомнят историята на образователното средище и да въвлекат днешните му ученици в нейното проучване.

Освен юбилейния концерт се подготвя второ издание на ученическата конференция „Българските следи във Великобритания“. Първото се провежда през 2025 г. и е посветено на известни българи емигранти и на връзките им с Обединеното кралство.

За юбилей конференцията ще бъде допълнена с изложба от плакати, представящи личности и събития от историята на българо-британските отношения. Учениците ще проучват не само съдбите на известни българи във Великобритания, но и приноса на британци, защитаващи български каузи.

Сред личностите, които ще бъдат представени, са Уилям Гладстон и братята Ноел и Чарлз Бъкстон. Място ще бъде отделено и на българи като Георги Марков и Петър Увалиев, както и на ценни паметници на българската история и култура, съхранявани във Великобритания – сред тях Лондонското четвороевангелие и български артефакти в Британския музей.

„Искаме това да се превърне в образователен ресурс. Нашите ученици трябва да познават историята на връзките между двете държави и хората, които са допринесли за тяхното развитие. Всяко българско дете, което расте във Великобритания, трябва да знае например какво е направил Гладстон за България“, отбелязва д-р Александрова-Кирова.

Една от най-интересните идеи е създаването на документален филм за училището. В него настоящи възпитаници ще интервюират ученици от различни поколения – от първите години след основаването му до днес. Част от бившите възпитаници вече са утвърдени учени и инженери, които живеят в различни европейски държави.

„Искаме хората, преминали през училището, да разкажат какво е означавало то за тях. Ще бъде ценно и за днешните деца сами да направят тези интервюта и чрез личните истории да се докоснат до миналото му“, посочва директорът.

Спомените за Иван Станчов оживяват във видео

Още през есента училището ще организира събитие, посветено на българския фолклор. Пред учениците от V до VIII клас ще бъде прожектиран документалният филм „Народната музика е животът ни“, създаден от фондация „Цвятко Благоев“. Предвижда се и изложба на традиционни предмети, съби-

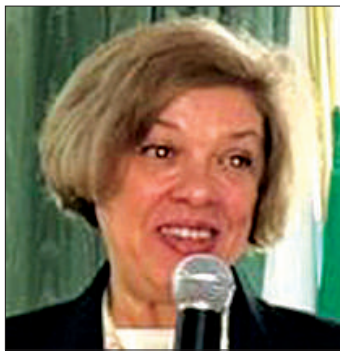
Снимка БУ „Иван Станчов“ – Лондон

Учениците активно ще участват в подготовката на юбилей и ще научат нови интересни неща за историята на училището и делата на известни българи в Лондон

40 години събират родни следи във Великобритания

Най-старото действащо българско училище в Лондон „Иван Станчов“ подготвя юбилеен концерт, ученическа конференция, изложба и документален филм

Д-р Валентина Александрова-Кирова, директор

рани през годините, както и кратък концерт на детския хор за народни песни „Лондонче“.

Специален гост ще бъде председателят на фондацията и директор на „Меридиан 22“ в София Радка Стаменова, която е познавала лично Иван Станчов. Нейните спомени за срещите с дипломата ще бъдат заснети и включени сред материалите, посветени на юбилея.

185 деца и само две учебни стаи

През учебната 2026/2027 г. в „Иван Станчов“ се очаква да се обучават около 180 – 185 деца. С тях ще работят седем преподаватели, включително помощник-учителите.

Училището разполага само с две учебни стаи в сградата на българското посолство. Затова занятията са разпределени през почти цялата седмица. По-малките ученици учат вечер след приключването на часовете в британските си училища – от понеделник до четвъртък. Гимназистите от IX до XII клас се обучават в събота, а неделята е отделена за двете предучилищни групи – за 4 – 5-годишните и за шестгодишните, които се подготвят

за първи клас.

Тази организация позволява на училището да запази отделните класове, вместо да слива ученици от различни възрасти – практика, до която много малки български училища зад граница са принудени да прибегват.

През миналата учебна година училището има 24 първокласници, а през новата очаква броят им отново да бъде подобен. Випуск 2026 е от шест-седем зрелостници. Част от тях са ученици на д-р Александрова-Кирова още от предучилищната група.

Голямото предизвикателство – задържането на гимназистите

Както в много български училища зад граница, и в „Иван Станчов“ най-сериозният отлив започва след IV – V клас. С порастването на децата се увеличават ангажиментите и изпитите им в британската образователна система, а посещаването на българско училище остава допълнително натоварване.

„Обучението при нас е само няколко часа седмично. Затова натрупването на знания година след година е изключително важно, за да достигнат децата добро равнище на владее на българския език. След V клас те вече изучават български писатели и поети, история и география. Това е важно и за общата им култура, и за връзката им с България“, подчертава директорът.

Според нея допълнителна мотивация би било признаването на българския език чрез изпитите GCSE и A-level в британската образователна система. Българските училища и Посолството на България в Лондон вече работят по тази тема, за да могат учениците да получават реално признание за знанията, които трупат в продължение на години.

След Брекзит обучението в британските университети става по-трудно и по-скъпо за младежите от държавите от Евросъюза. За-

това част от възпитаниците на училището се насочват към университети в други европейски държави или в България, макар че някои продължават да учат във Великобритания.

Историята се учи чрез преживяване

Д-р Валентина Александрова-Кирова ръководи училище „Иван Станчов“ от учебната 2023/2024 г., но преподава в него от много по-рано. Тя е историк по образование, доктор по история и бивш дипломат в Посолството на България в Лондон.

Живее в Оксфорд и пътува до британската столица, където преподава три вечери седмично. Освен административната работа и уроците разработва открити занятия, презентации и образователни игри, които използва не само в лондонското школо, а и в българско училище „Слово“ в Оксфорд, което също ръководи.

От миналата година въвежда исторически есаре игри. При тях учениците решават задачи и преминават през различни предизвикателства, за да достигнат до следващото равнище. Така историята от поредица от дати и имена се превръща в лично преживяване.

Очаква се всеки момент да излезе новото помагало „Нашата България“ за III и IV клас. Негови автори са д-р Александрова-Кирова и Маргарита Русанова от Българското училище „Васил Левски“ във Франкфурт. Изданието е създадено специално за българските училища зад граница и е съобразено с езиковото равнище и средата, в която растат техните ученици.

„Обмислях да намаля преподавателските си часове в Лондон заради пътуването от Оксфорд, но реших да продължа работата си с третокласниците и четвъртокласниците, за да апробирам новото помагало и да проследя как децата възприемат включените в него уроци и задачи“, разказва директорката.

Номинация, която вече е признание

Колегите на д-р Валентина Александрова-Кирова от училищата „Иван Станчов“ в Лондон и „Слово“ в Оксфорд я номинират за отличието на Изпълнителната агенция за българите в чужбина „Българка на годината – св. Злата Мъгленска 2025“.

Процедурата започва още през януари, а кандидатурата получава подкрепа от десетки личности и организации. Резултатът се очаква в края на октомври.

„Много съм благодарна на колегите. За мен дори самата номинация вече е достатъчно признание“, споделя д-р Александрова-Кирова.

Тя следи представянето и на останалите кандидати и определя дейността им като вдъхновяваща.

„Това са изключителни жени. Онова, което правят за България и за българите в чужбина, наистина заслужава уважение“,

казва директорката.

Д-р Александрова-Кирова е завършила „История“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, защитава докторска дисертация в областта на балканистиката и е стипендиант на фондация „Александър фон Хумболт“. След конкурс за млади дипломати започва работа в Министерството на външните работи, а от 2009 до 2012 г. е дипломат с ранг трети секретар в Посолството на България в Лондон.

Днес тя съчетава ръководството на две училища с преподавателска, научна и методическа дейност. Носител е на Почетната грамота „Неофит Рилски“ на МОН и на почетния медал „Иван Вазов“ на ИАБЧ за принос към съхраняването и популяризирането на българския език, култура и историческо наследство във Великобритания.

Софийският обявява допълнителен прием

Софийският университет „Св. Климент Охридски“ обявява допълнителен прием за учебната 2026/2027 година. Срокът за регистрация за класиране е от 8.30 ч. на 8 септември до 17.00 ч. на 11 септември.

Процедурата по регистриране се извършва на сайта на Университета.

В допълнителния прием на студенти за попълване на незаетите места, субсидирани от държавата и срещу заплащане, могат да участват кандидати, които са участвали в класиранията, но не са приети и не са се записали в рамките на броя на приетите студенти в съответствие с утвърдения план-прием на висшето училище, професионалните направления и на специалностите от регулираните професии.

В допълнителния прием могат да участват и кандидати, които не са взели участие досега в кандидат-студентската кампания на Софийския университет, но отговарят на условията за прием.

Балообразуването се извършва въз основа на алтернативни на изпитите оценки от държавни зрелостни изпити или оценки от съответен конкурсен изпит, положен в Софийския университет или друго висше училище.

Класирането ще бъде обявено на 15 септември, а записването на новоприетите студенти е на 16, 17 и 18 септември. **АЗБУКИ**

Бургаският университет открива академичната година на 21 септември

Снимка БДУ „Проф. д-р Асен Златаров“

Бургаският държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“ ще открие официално академичната 2026/2027 година на 21 септември от 10:00 часа пред сградата на Медицинския факултет.

След официалната церемония за студентите от първи курс са предвидени срещи с деканите на факултетите и директорите на коледжите. Те ще получат информация, свързана с организацията на учебния процес и началото на обучението си в университета.

За първокурсниците от Факултета по технически науки, Факултета по природни науки, Факултета по педагогика и хуманитарни науки и Факултета по бизнес и предприемачество, както и от Техническият колеж срещите с ръководствата са предвидени на 21 септември от 12:30 часа в съответните корпуси и зали.

Студентите от Колежа по туризъм ще се срещнат с ръководството от 12:00 часа в зала „Бургас“.

За медицинските и здравните специалности учебната година започва на 14 септември. Това са студентите от Медицинския факултет, Факултета по обществено здраве и здравни грижи, Факултета по фармация и Медицинския колеж.

За 14 септември са предвидени и срещите с деканите на факултетите и директора на колежа. Подробният график по специалности и зали е определен със Заповед № РД-352/24.08.2026 г. на ректора на БДУ проф. д-р Сотир Сотиров.

14 и 21 септември са обявени за учебни дни за студентите в редовна форма на обучение. **АЗБУКИ**

Привличаме повече чуждестранни студенти

17 889 е броят на обучаващите се в държавните и частните висши училища у нас през академичната 2025/2026 година

Снимка БТА

Устойчиво се увеличава броят на чуждестранните студенти, които се обучават в България, и през миналата академична година те са били 17 889. Това е с 894 повече в сравнение с предходната 2024/2025 академична година, което е увеличение от над 5 на сто.

Данните за броя на чуждестранните студенти в България съобщиха за БТА от Пресцентъра на Министерството на образованието и науката в отговор на въпроси, свързани с броя на чуждестранните студенти, които се обучават през академичната 2025/2026 година в университетите в България, колко от тях са от страни от ЕС, в какви специалности и в кои професионални направления се обучават, увеличава ли се с годините броят на чуждите студенти у нас, какви мерки предприема МОН за привличане на повече чуждестранни студенти и какви програми се изпълняват.

От тези 17 889 чуждестранни студенти 7034 са от 26 страни от Европейския съюз, а 10 855 са от 99 страни извън ЕС, или общо от 125 различни държави.

През годините назад също се отчита увеличение, като в сравнение с учебната 2017/2018 година броят им е нараснал с 24 % – тогава те са били 14 411 души.

Чуждестранните студенти у нас се обучават в широк спектър от специалности в почти всички професионални направления. Сред най-предпочитаните са медицинските специалности: 7861 студенти следват „Медицина“, а 1694 – „Дентална медицина“, поясняват от Образователното министерство.

Държавата прилага различни мерки за привличане и увеличаване на чуждестранните студенти, като Министерството на образованието и науката разработва и национална програма в тази посока.

В Тракийския университет в Стара Загора през академичната 2025/2026 година се обучават общо 972 чуждестранни студенти от 57 държави, информира БТА. От тях 934 са граждани на държави от Европейския съюз и Европейското икономическо пространство, а 38 са от страни извън ЕС. Чуждестранните студенти в Тракийския университет са представители на пет континента – Европа, Азия, Африка, Северна Америка и Австралия.

Общо 169 чуждестранни студенти се обучават в Русенския университет. От тях десет са граждани на държави членки на ЕС.

За учебната 2025/2026 година броят на чуждестранните студенти в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е 1431. Студентите са от 55 държави – от Европа, Азия, Африка, Северна Америка (включително Карибите и Централна Америка) и Южна Америка. 315 от тях са от страни от ЕС и Швейцария.

В Университета по архитектура, строителство и геодезия (УАСГ) се обучават 120 чуждестранни студенти. От тях 27 са от страни от ЕС.

В Лесотехническия университет (ЛТУ) в София се обучават 198 чуждестранни студенти от 28 държави, в т.ч. 129 от страни от Европейския съюз.

В Медицинския университет (МУ) в Пловдив се обуча-

ват 2530 чуждестранни студенти, от които 1100 са граждани на държави членки на Европейския съюз.

В Медицинския университет в Плевен се обучават 1563 чуждестранни студенти. От тях 38 учат на български, а останалите – на английски език. 666 са от страни от ЕС.

Общо 20 са чуждестранните студенти, които се обучават в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Двама от тях са от държави от Европейския съюз.

В Югозападния университет „Неофит Рилски“ се обучават 550 чуждестранни студенти, от които 120 са граждани на страни от Европейския съюз. Чуждестранните студенти са от 17 държави, от три континента – Азия, Африка и Европа.

Общо 25 чуждестранни студенти се обучават в Европейския политехнически университет в Перник. От тях десет са граждани на държави от Европейския съюз, а 15 са от страни извън него.

Броят на чуждестранните студенти в Техническия университет в София е 1198, от които 155 са от страни от Европейския съюз.

Чуждестранните студенти в Медицинския университет в София към края на учебната 2025/2026 година са 3315 във всички курсове и специалности. От тях 2026 са граждани на страни от Европейския съюз.

В Американския университет в България (АУБ) се обучават 347 чуждестранни студенти, от които 11 са граждани на държави членки на Европейския съюз. През пролетния семестър на 2026 година в АУБ се обучават и още 23 студенти от различни европейски държави и САЩ по програми за студентски обмен.

В Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“ се обучават 15 чуждестранни студенти, от които трима са граждани на държави членки на Европейския съюз.

Във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ в пълен курс се обучават 130 чуждестранни студенти, около 20 процента от които са граждани на Европейския съюз.

Повече от 400 са чуждестранните студенти, които учат в Техническия университет във Варна, като повечето от тях са от Турция, Гърция, Русия и Украйна.

В Медицинския университет във Варна се обучават 2029 чуждестранни младежи, което е 30% от общия брой на студентите. Над 80 на сто от тях са от държави в ЕС и от Европейското икономическо пространство.

Варненският свободен университет „Черноризец Храбър“ обучава 230 чуждестранни студенти от 34 държави на четири континента. Сред младежите 11 са граждани на държави членки на Европейския съюз.

Над 270 чуждестранни студенти и докторанти от 12 държави на четири континента се обучават в Бургаския свободен университет.

158 са чуждестранните студенти, които се обучават в специалност „Медицина“ с преподаване на английски език в Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“. **АЗБУКИ**

Телескопът LOFAR, създаден в Нидерландия, се управлява от нидерландския институт по радиоастрономия – ASTRON. Това е паневропейски, разпределен нискочестотен радиотелескоп от последно поколение, съставен от отделни станции с диполни антени. LOFAR предлага уникални наблюдателни възможности за изследване на астрофизични и геофизични феномени в близката и далечната Вселена. Целта на проекта е да се развият възможности за обработка и анализ на LOFAR наблюдения и в обозримо бъдеще да създадем българска LOFAR станция. Ръководител на проекта LOFAR BG е проф. Камен Козарев, който наскоро оглави Института по астрономия на БАН.

Зина СОКОЛОВА

На въпроса колко дини носи под мишница и коя поред е тази за директорския пост, той с усмивка отговаря: „Не съм ги броил“. Колегите му го описват като изключително деен и никой не се учудва, че се заема с още една нелека задача. Той признава, че това е огромна отговорност за него, но смята, че ще се справи. Има доста идеи за развитието на института, за подобряване на работата в него. Чисто административно някои процедури могат да се подобрят, убеден е новият директор. В института се върви към дигитализиране на процесите. Това ще даде възможност на техни колеги, които работят дистанционно, да взаимодействат по-лесно с персонала на института, да се справят с административните процедури.

„Те се включват в онлайн срещи, попълват дигитализирани формуляри и така нататък – казва ученият. – Това са най-простички неща. Амбицията ми е да интернационализираме института. Това изисква да преведем всички нормативни документи на английски език, така че да бъдат достъпни. И да можем да привличаме по-лесно чуждестранни колеги да започнат работа при нас.“

Друга важна задача, която си поставя, е за навлизането на нови територии, като например радиоастрономията, където страната ни напредва стремглаво.

„Почти сме завършили радиотелескопа и работим по набиране на кадри чрез нашата стажантска програма – казва проф. Козарев. – Привличаме интереса на студентите. За трета година имаме стажанти. Всъщност започнахме през 2024 г., но 2024 и 2025 година бяха по трима-четирима човека. Тази година има 27 стажанти. Това е много голям брой, но имаме нужда буквално от работна ръка, за да можем да сглобим, да поставим всички антени на мястото им, да подготвим терена, да прекараме всички комуникационни кабели, които свързват всяка една антена с изчислителния контейнер.“

Проф. Козарев е изключително щастлив, че от около четиридесет кандидати успяват да подберат двадесет и седем, които се трудят много здраво. Той има много идеи и за развитие на Националната обсерватория от гледна точка на наблюдателната инфраструктура, на първо място. Но също така и за обновяване на цялостната инфраструктура. Обсерваторията тази година празнува 45 години, откакто съществува официално, но много голяма част от инфраструктурата не е обновявана и поддържана в последните 23 години. Това също стои на дневен ред пред новото ръководство на Института по астрономия. Освен това екипът на Рожен има амбицията да направи преживяването на посетителите още по-атрактивно. Планира да бъдат поставени информационни будки, табели, да се организират различни дейности и активности за по-малките посетители.

„Това са част от нещата, които предвиждаме, за да бъде преживяването на посетителите по-вълнуващо – казва проф. Козарев. – Искане ни се да ги стимулираме да бъдат по-активни. Надяваме се, естествено, това да доведе до увеличаване на техния брой, а и изобщо на интереса към астрономията. Винаги работим за привличането на нови кадри с опит както от чужбина, така и от България. Опитваме се да поддържаме линия на баланс между развитието на собствени кад-

ри от Софийския университет, Шуменския университет и пристигащите от чужбина. Това са основните университети, които произвеждат кадри по астрономия, следят за тяхното развитие при нас и академичното им израстване. Колеги, работили в чужбина, и чужденци са добре приети, разбира се. Не би трябвало да дискриминираме когото и да било, тъй като науката е интернационална“, подчертава проф. Козарев.

Един от по-дългосрочните проекти е създаването на астрономически комплекс с планетариум в София. Вече се знае и къде ще бъде той – в новия парк „Кукуряк“, който ще бъде изграден близо до Нов български университет. Там е отреден терен за астрокомплекс, но тепърва ще се работи по създаването на идеен проект.

Проф. Козарев посочва, че най-голямото предизвикателство като директор е работата с хората. „Това е новото в моето ежедневие – как да се сработа с колегите. Как да ги на-

карам да повярват в дадена визия и да дадат сто процента от себе си за реализацията ѝ. Тъй като от чисто научна гледна точка имам достатъчно опит и трудно може нещо да ме изненада, но от мениджърска гледна точка това е нещо ново за мен. От двама докторанти до 100 души персонал в института.“

Другото ново предизвикателство ще бъдат обработката и анализът на данните от радиотелескопа LOFAR BG. Има и инициатива за създаване на съвременен архив на всички наблюдения, които са правени в Националната астрономическа обсерватория от началото на нейното съществуване, като се започне от плаки и се стигне до съвременни дигитални оптични изображения и радионаблюдения. Сега директорът заедно със своите колеги започва работа по систематизиране на тези наблюдения, на метаданните, тоест информация за самите наблюдения – кога, къде, кой ги е създал и така нататък. Идеята е да се направи голяма база данни и да се събе-

Снимки: Личен архив

рат всичките наблюдения на едно място. Да бъдат дигитализирани и показани на света старите стъклени плаки, създадени преди 1990 година.

Заедно с екипа си проф. Козарев работи върху три основни направления в своите научни изследвания. Първото направление са дистанционните изследвания на слънчеви изригвания, по-специално ударните вълни, които се създават в атмосферата на Слънцето, когато има слънчево изригване. Там се работи върху радионаблюдения, за да бъдат характеризирани динамиката и морфологията на тези ударни вълни в атмосферата, защото те предизвикват ускорението на протони и електрони до много високи енергии. Съвсем естествено и във втората тематика основна задача е численото моделиране на ускорението на тези частици в ударни вълни и разпространението им в Слънчевата система.

С негов докторант работят върху глобален числен модел на разпространение на частиците в цялата Слънчева система, който може да направи симулация докъде, за колко време могат да достигнат тези заредени частици убийци, след началото на дадено слънчево изригване на повърхността на Слънцето.

„Това моделиране и прогнозиране са много важни, за да може да се предвиди, общо взето, как да реагират операторите на сателити, космически агенции, които евентуално трябва да приберат астронавтите си по време на слънчева буря обратно в космическия кораб и така нататък – обяснява ученият. – Така че работим върху това. Този модел е изключително детайлен и развиваме нови способности за изчисление на броя, грубо казано, и спектрите частици на всякакви места в Слънчевата система.“

Третото направление, по което групата на проф. Козарев работи в Института по астрономия, е изкуственият интелект, и по-специално автоматизирани методи за разпознаване на слънчеви изригвания и тяхното характеризане в наблюдения във видимата област, в ултравиолетовата, в нискочестотни радионаблюдения (с LOFAR и други подобни телескопи). Тук идеята е, че съвременните телескопи събират огромни количества данни, които много трудно могат да бъдат обработени и анализирани от човека. Тогава на помощ идват съвременните технологии. Учени от института разработват модели, с помощта на които, когато имат нови данни, да опитат автоматично да потърсят в тях и да проверят дали има слънчево избухване и как се развива то.

„Задръстването на орбитата около Земята ще продължи за наше съжаление“, казва ученият. Пред астрономите стои нелеката задача да пресяват своите данни и да проверят дали случайно няма някой сателит, който е минал през полето на наблюдение. Броят на такива сателити ще се увеличава. Това е проблем не само за оптичните наблюдения, но и за радионаблюденията, тъй като се оказва, че много от тези сателити на ниска земна орбита имат нежелано излъчване на ниски честоти. Така че засега решение в близко бъдеще няма да има, тъй като икономическият интерес е изключително силен и няма как да намалее броят сателити. Според проф. Козарев по-скоро трябва да се мисли за създаване на наши орбитални обсерватории, които да наблюдават в различни дължини на вълната електромагнитния спектър от Космоса.

Възможно ли е словото да бъде докоснато, усетено като обем и изваяно от пръст?

В тишината на своето ателие троянската керамичка Евгения Георгиева дава категоричен отговор на този въпрос. За нея свещената глаголица – първата славянска писмена система, сътворена от светите братя Кирил и Методий – не е просто графичен знак върху пергамент или застинал музеен експонат. В нейните ръце буквите оживяват като монументални пластични обем, като триизмерни енергийни матрици и молитвени съдове за съхранение на българския духовен код.

Борислава БОРИСОВА

Всяка нейна амфора, ритон или делва носят усещането за археологически артефакт и свещена реликва. По повърхността на съдовете авторката не просто изписва, а скулптира глаголическите букви, превръщайки ги в пространствени послания, в които формата и идеята се сливат в неделимо единство. Така керамиката надраства традиционното си битово предназначение и се превръща в дълбока знакова философия, в която словото зазвучава на универсалния език на изкуството.

В епохата на забързан ритъм и дигитална преходност изкуството на троянската керамичка Евгения Георгиева ни връща към сакралните корени на българския дух и писменост. Завършила първия випуск на Училището по приложни изкуства в Троян и преминала през десетилетия житейски и естетически натрупвания, днес тя превръща керамиката от утилитарен занаят в дълбока знакова философия.

След близо 30-годишно прекъсване нейното триумфално завръщане към глината се превръща в творческо озарение. Георгиева избира труден и почти първичен път – съдовете ѝ се градят с голи ръце от шамотна глина, без помощта на грънчарско колело, пригладжани единствено с речно камъче, напомняйки за прансторически култови артефакти и реликви. Върху тези амфори, делви и ритони авторката вплита най-чистия код на българската памет – глаголическите знаци и древните символи.

Наред с глаголическите знаци, Евгения Георгиева въвежда и сакралните знаци – прабългарския „Знак на рода Дуло“ (връзката с Бога, Слънцето и Природата, както и защитата на дома и крепостта), шевцата „Елбетица“, както и „Канатица – Криле“ (символ на съюза между мъжкото и женското начало и пазител на рода).

Всички тези знакови послания оживяват в концептуални цикли като „Сътворяването на света“, „Любов, вяра, мъдрост“, „Раждащата богиня“, „Поле“ и „Гиздава мома“. Съдовете на Евгения Георгиева – част от които вече са в музея на Бачковския манастир и в престижни галерии, доказват, че словото може да бъде изваяно от пръст, вода и огън, за да пребъде като вечен мост между прародината и съвременната българска духовност.

За да вдъхне автентичен дух на своите съдове, Евгения се връща хилядолетия назад – към епохата преди откриването на грънчарското колело. Авторката работи с едра шамотна глина, като изгражда формите пласт по пласт единствено с пръстите си. Умишлено избягва студената симетрия, оставяйки стените на съда да трептят с органичния пулс на материята.

Евгения полира повърхността с гладко речно камъче. Този древен способ запечатва порите на глината и ѝ придава матов блясък, характерен за праисторическата керамика. Цветовете на творбите ѝ преливат във вечните тонове на пръстта, водата, въздуха и огъня – охра, графит, пепел, топла теракота и небесно синьо.

Зад всичко това стои необикновената съдба на една силна жена.

Евгения е родена в Троян и носи балканският дух, но не произхожда от занаятчийски или художнически род. Като дете, тя е далеч от четките и боите – истинската ѝ страст

Когато словото оживее в глина

Троянска майсторка превръща първата ни азбука в триизмерна скулптура от земя, вода и огън

Снимка: Авторът

Евгения Георгиева сред своите творби

са спортът и динамиката на движението.

През 1975 г. обаче съдбата се намесва. Керамичното училище в Троян е преобразувано в Средно художествено училище за приложни изкуства (днес НУПИ „Проф. Венко Колев“). Водена от чисто юношеско любопитство, тя кандидатства и е приета в историческия първи випуск на училището. Това събужда у нея амбицията и разбирането, че керамиката изисква желязна воля и характер. С огромно външение и днес си спомня за своите големи учители – Цветан Панчовски по рисуване, Мишо Михайлов и Елена Понева по керамика, чиито ръце и уроци оформят естетическия ѝ поглед към света.

През 80-те години на XX век Евгения Георгиева прави първите си сериозни професионални крачки като моделиер в прочутия керамичен завод „Изкуство“ в Троян. В продължение на едно десетилетие създава мащабни шамотни форми, декоративни преградни

решетки, фасадни пана и саксии за интериорите и екстериорите на хотели, ресторанти и паркове в цяла България. Проектира авторски съдове, рисувани с четка, и участва във всички общи художествени изложби.

След настъпването на демократичните промени житейските обстоятелства я принуждават да направи рязък завой. За 30 години тя се впуска в сферата на търговията чак до 2023 г. Преломът в живота на авторката настъпва по време на пандемията от COVID-19. В период на страх и преживяна тежка лична душевна травма, Евгения открива, че спасението е само едно – завръщането към корените.

В този момент ключова роля изиграва срещата ѝ с духовните лица на Троянския ставропигиален манастир „Успение Богородично“. Първ в нейния възроден талант повярва епископ Сионий (тогавашен игумен на обителта), който ѝ поръчва ръчно изваяни глинени съдове за манастира. Тази духовна

благодарност премахва всички колебания и Евгения намира смелост да изрече на глас: „Ето ме, тук съм!“.

От този миг нататък признанията следват едно след друго: първа награда на конкурса „Троянски майстор“ (май 2024 г.), изложбата „Завръщане“ в Орешак (2025 г.): зала „Портата“ на Националното изложение на занаятите и изкуствата се оказва тясна за стотиците възхитени ценители.

Участие в проект „Ренесанс“ – когато живописиста срещне формата на глината, колективна изложба в София, Галерия nOva art space (ноември 2025 г.).

Експозицията „Знак от ръка“ в Ловеч (януари – март 2026 г.): артгалерия „Мостове“ става дом на нейните глаголически пластики за повече от два месеца.

Евгения Георгиева получава престижна покана за тримесечна творческа обмяна на опит в Китай. Нейното име е редом до големите в съвременното българско изкуство, сред които са живописистите Петър Мичев (Педро) и Цветомир Асенов и нейният ментор – скулпторът Александър Пройнов-Апер, който споделя: „В творбите на Евгения откриваме букви, символи, различни форми, които ни препращат към нашата история – към траките, към Първото и Второто българско царство, усещаме и полъх от древния Изток. Спомените ми за чудесата, на които бях свидетел, когато тя сама откриваше нови светове, са истински вдъхновяващи“.

Кметът на Троян Донка Михайлова допълва: „Завръщането на Евгения Георгиева ме докосна с дълбоката си философия, със специфичната техника и с огромната любов към изкуството“.

„Щастлива съм, когато държа глината в ръцете си, усещам нейната топлина и се потапям в магията на сътворяването. Аз създавам, не руша, и това ме прави щастлива и свободна“, споделя с усмивка Евгения.

Предстои ѝ ново признание – на 4 септември т.г. от 18 ч. в артгалерия „33“ във Варна се открива поредната ѝ самостоятелна изложба, озаглавена „Кодова памет“.

Глаголическият код и свещената геометрия

В творбите на Евгения Георгиева буквите от първата славянска азбука не са просто двуизмерна декорация, а се превръщат в обемна пластика, натоварена с библейски и екзистенциални послания. Неслучайно и нейните рожби – творбите ѝ, носят имената и символите на глаголицата:

„Добро“ (Дб) – „Добро – творете“ – съдът утвърждава съзиданието и добротворството като единствена спасителна мисия на човека на земята.

„Дзело“ (Дз) – „Мисловността, потенциала“ – символ на интелекта, на заложената от Бога съзидателен заряд и способността на ума да преобразява хаоса в хармония.

„Иже“ (Иж) – „Който, която, което; Съединение, единство, равновесие, хармония“ – пластичен знак за вселенския баланс и сплитането на началата.

„Гервъ“ (Гр) – „Жизнена сила, мощ и плодovitост. Живот“ – олицетворение на плодната мощ на земята и непобедимото тържество на живота.

„Онъ“ (Он) – „Той, като Творецът. Няма начало и край, няма форма. Онъ е самата Любов, Вечността и Свободата“ – най-възвишеният богословски символ, представящ безкрайния Божествен Абсолют.

„Слово“ (Сл) – „Мисълта е енергия, енергията е носител на информация“ – скулптурен химн на изречената и сътворена мисъл.

„Ижица“ (Иж) – „Всичко е в непрекъснато движение“ – знакът на вечната динамика, вселенския кръговрат и непрестанното духовно развитие.

„Червъ“ (Чр) – „Красота, красив, прекрасен; природна хармония“ – естетическият печат върху

глината, напомнящ за първичното съвършенство на сътворения свят.

„Любов Божия“ – „Стремежът ти към любовта на Твореца“ – молитвено пластично откровение за вечния копнеж на душата към нейния Създател.

„Ятъ“ (Ят) – „Божествена връзка. Събиране и примиряване на доброто и злото“ – мистичният мост между духа и материята в земния път на човека.

„Юм“ – „Символ на подкрепата на небесата и повишава енергията“ – защитен знак за небесна благословия и духовна опора.

„Юс голям ютиран“ (Юс) – „Повишава творческия потенциал на душата“ – послание за разгръщане на вътрешния потенциал, вдъхновението и творческата смелост.

„Юс голям“ (Юс) – „Духовното и материално единство на хората“ – пластично утвърждаване на солидарността и неразривната връзка между видимия и невидимия свят.

„Живете“ (Жв) – „Да живеете, живеите!“ – могъщ благославящ зов, напомнящ за библейския миг, в който Господ вдъхва живот на шепата пръст.

„Ша“ (Ш) – „Нежна утроба. Женска половина“ – преклонение пред раждащата сила, майчинството и съкровена женска същност.

„Оукъ“ (Оук) – „ДНК структурата“ – тълкуване на знака като първичен духовен и генетичен код на битието, вграден във вечната памет на материята.

„Одъ“ – „Всичко е за добро“ – окончателно духовно успокоение и непоколебима вяра в Божия промисъл.

Малки археолози търсят съкровища в Плевен

Общо 390 деца се включват в тазгодишно издание на „Лято в музея“, организирано от Регионалния исторически музей (РИМ) в Плевен. Образователната инициатива се провежда за единадесета поредна година и по традиция привлича стотици деца от града и региона.

„Най-голям интерес предизвиква заниманието „Търсачи на съкровища“, в което децата влизат в ролята на археолози – откриват, датират и описват находки“, съобщават за „Аз-буки“ от Пресцентъра на РИМ – Плевен.

През годините интересът към инициативата се увеличава, а програмата се обогатява с нови теми и практически дейности, съобразени с интересите на децата. Летните образователни занимания съчетават знания, творчество и игрови подходи. Чрез практически задачи и ролеви игри участниците се

Снимка РИМ – Плевен

запознават с различни аспекти на археологията, историята, културното и природното наследство.

Освен „Търсачи на съкровища“ в тазгодишната програма са включени още три занимания. В „Професия „Паисий“ децата се учат да пишат и контурират с мастило. „Тайните на животинския свят“ е с екологична насоченост. По време на занятието малчуганите опознават света около себе си и научават повече за опазването на природата. А в „Магия върху дърво“ се запознават с пирографията и сами опитват да пишат върху дърво с пирограф.

По традиция заниманията се водят от специалисти и музейни служители, които представят знанията по достъпен и забавен за децата начин.

„Децата се включват с голям интерес и любопитство. Особено впечатление им прави възможността сами да „станат археолози“, да работят с материали и да създават нещо със

собствените си ръце“, уточняват от Музея.

Образователната работа с деца не приключва с лятната програма. През цялата година РИМ – Плевен, организира тематични работилници, музейни ателиета и инициативи, свързани с историята, археологията, етнографията, изкуството и природното наследство.

Част от тях са посветени на българските празници и традиции. Децата изработват сурвачки и мартеници, а около Великден се запознават с характерни обичаи и сами украсяват великденски яйца.

Чрез образователните си инициативи Музеят се стреми да представя културно-историческото наследство по достъпен и интересен начин и да насърчава любознателността, творческото мислене и активното участие на децата.

Когато децата в Разлог учат за историята на своя край, урокът невинаги започва с отварянето на учебника. Първите истории чуват у дома, от своите родители, баби и дядовци. След това ги откриват пред паметника на Васил Левски, в двора на Историческия музей, край грънчарското колело, в разложките шевици или докато сами замесват тесто за традиционни мекици.

Страницата подготви
Дуляна КОЧЕВА

Историческият музей в Разлог става класна стая

„Донъци“, „запески“ и „пушета“ разказват на децата за традициите на града

Времето през лятото е възможност да запознаем децата с местните празници, традиции и истории – с неща, които не се учат в учебниците, но са свързани с местната история“, разказва пред „Аз-буки“ директорът на Историческия музей в Разлог д-р Христина Манова. Именно около тази идея е изградена и лятната образователна програма на музея, която през юли и август събира над сто деца. Заниманията се провеждат два пъти седмично – във вторник и четвъртък, като сред участниците има не само деца от Разлог, но и такива, които живеят със семействата си в чужбина и прекарват ваканцията при баба и дядо в родния им край.

Програмата среща малките посетители с характерни за района занаяти и традиции. Те застават пред грънчарското колело, научават повече за каменоделството, опитват различни творчески техники и сами приготвят традиционни храни. Замесват тесто в музея и правят мекици и „донъци“ – местно тестено изделие, чието име напомня съвременните донати.

Но зад всички тези занимания стои по-голямата цел, която е децата да познават мястото, където растат. Затова част от срещите започват с обиколки на паметниците в града и с разкази за хората зад имената върху тях. Един от тези разкази е за баба Магалина – местна жена, загубила двамата си снове и двамата си братя по време на Илинденско-Преображенското въстание. В Разлог събитията са познати и като Илинденско-Преображенско-Кръстовденско въстание, тъй като сраженията в района се разгръщат около Кръстовден.

Децата научават и за връзката на Васил Левски с града и за създадения в Разлог революционен комитет. Спират и пред големия паметник пред музея, под който са погребани 28 души, загинали по време на въстанието.

Според д-р Манова именно постоянната среща с местната история е причината много от децата в Разлог още от малки да познават добре миналото на своя край.

„Тук сме благословени с мястото, където живеем“, казва директорът на музея. И посочва още една особеност на малкия град – историческата памет продължава да живее и в семействата. „Почти от всяка къща има участник в тези исторически събития. Помни се името му, неговата дейност и това се предава между поколенията“, казва тя.

Така още преди детето да прекрачи прага на

Снимка Исторически музей – Разлог

музея, често вече е чуло част от тези истории у дома. „Има изграден мост, който в музея надграждаме. Неслучайно музеят се превръща в образователен център“, отбелязва д-р Манова.

Връзката с децата не приключва с края на ваканцията. През учебната година Историческият музей работи активно с училищата и детските градини в общината. За децата от община Разлог входът е безплатен, а музейните пространства често се използват за открити уроци и извънкласни дейности.

Уроците са свързани с важни годишнини, местни празници и исторически събития. През тази година например музеят организира научна конференция, посветена на Априлското въстание, с участието на гости от научните среди.

Преди нея за децата са проведени специални занимания, в които историята е представена на по-достъпен за тях език.

През различните сезони се организират и работилници за традиционни сурвачки, мартеници и боядисване на великденски яйца. Децата и възрастни се запознават и с разложките шевици, познати като „запески“, както и с традиционните „пушета“ – традиционен разложки сувенир от естествена вълна, който се използва за повеждане и водене на хорото по време на празници и весели събития.

А природата също влиза в тази своеобразна музейна класна стая. За най-малките се провеждат образователни срещи с екологична насоченост, т.нар. еколектории, съвместно с дирекциите на националните паркове „Рила“ и „Пирин“, в които децата опознават характерния за двете планини растителен и животински свят.

Образователната работа ще продължи и през новата учебна година. За празника на Разлог на 11 октомври музеят подготвя сед-

мица с лекции и открити уроци за учениците. Предвиден е и специален урок, в който ще покажат възстановки на униформи, свързани с историческите събития.

Следващата голяма среща с учениците ще бъде около Деня на народните будители. Тогава те ще могат да посетят възстановеното килийно училище в двора на старата църква „Св. Георги“. Експозицията му е обновена през миналата година, а обектът е част от Историческия музей.

През цялата година музеят привлича и ученически групи от други части на страната. Децата опознават историята, обичаите и традициите на региона. „Най-важният урок, който получават при нас, не е в наизустяването на конкретна дата или историческо име, а усещането, че историята не е нещо далечно, останало само в учебниците“, завършва д-р Манова.

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ
ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg

д-р Дилиана Кочева
d.kочева@azbuki.bg

Антоанета Найденова
a.naidenova@azbuki.bg

Виктория Гълбова
v.galabova@azbuki.bg

Боряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов
p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

Реклама и

разпространение:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Бургас – Дана Митева
0898361338

Варна – Розалина Димитрова
088 339920

Видин – Борислава Борисова
vidinstar@gmail.com

Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712

Смолян – Ангел Добриков
088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Антоанета Найденова
Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“
Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“
„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“
„Педагогика“

„Професионално образование“
„Философия“

„Стратегии на образователната
и научната политика“
„История“

„Обучение по природни науки
и върхови технологии“

Младежи от Русе застават зад камерата

Младите любители на киното от Русе, които искат да разберат как се създава един филм, ще имат възможност да се включат в „КиноКлас Русе“ – най-голямата образователна школа по кино в България. Събитието се организира от Надежда Косева – режисьор, сценарист и продуцент на множество пълнометражни и късометражни игрални филми, отличавани на някои от най-престижните филмови фестивали в света. „КиноКлас“ е безплатна образователна програма, финансирана от Национален фон „Култура“ и подкрепена от Община Русе.

Участниците в инициативата ще се срещнат с утвърдени български кинотворци и ще създадат свой собствен късометражен филм. Проектът е предназначен за младежи на възраст между 13 и 18 години от област Русе, които имат интерес към киното, независимо дали вече имат опит в тази област.

В рамките на 4 седмици, от 19 септември до 11 октомври, участниците ще се срещат два пъти седмично онлайн с професионалисти от различни области на киното. Те ще ги запознаят с киноезика и с основните етапи в създаването на един филм – от сценария и режисурата до операторската работа, сценографията, актьорската игра, звука и монтажа. Сред професионалистите, които ще се включат в обучението, са сценаристът Симеон Венциславов, операторът Кирил Проданов, художникът Ивелина Минева, актрисата Мартина Апостолова, звукорежисьорът Момчил Божков, монтажистът Теодора Митева и създателката на „КиноКлас“ Надежда Косева.

След онлайн срещите екип от кинотворци ще пристигне в Русе, за да работи в продължение на 10 дни заедно с участниците по подготовката и заснемането на техния собствен филм. Младежите ще преминават през реалния процес на създаване на кино – от идеята и подготовката до снимките на терен.

След заснемането участниците ще продължат работата по филма в продължение на около месец, като под ръководството на своите преподаватели ще участват в неговото монтиране и завършване. Кулминацията ще бъде специалната прожекция на готовия филм в рамките на „София Филм Фест на път – Русе“. Той ще бъде показан в истинска кинозала и пред истинска публика. Участниците ще могат да гледат и други филми от фестивалната програма и да ги обсъждат заедно.

„КиноКлас“ вече е реализиран в София, Бургас и Велико Търново, където младите участници получиха възможност да се докоснат отблизо до професионалния процес на създаване на филм. Сега програмата идва и в Русе.

Участието в „КиноКлас Русе“ е напълно безплатно, но местата са ограничени. За да кандидатстват, желаещите трябва да изпратят кратко видеопредставяне на имейл kinoklasfilm@gmail.com. Видеото може да бъде заснето с телефон и не е необходимо да бъде професионално. В него кандидатите могат накратко да разкажат за себе си, за интересите си и за това какво ги привлича в киното. **АЗ-БУКИ**

Снимки „КиноКлас“

И децата от Русе ще имат възможност да опознаят езика на киното

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Когато работник или служител придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, често възниква въпросът как може да прекрати трудовия си договор и дали е длъжен да спазва предизвестие. Много хора се притесняват, че напускането в този момент зависи изцяло от работодателя или че неправилно подадено заявление може да доведе до загуба на права.

Прекратяване на трудов договор след придобито право на пенсия

Законът обаче дава ясна възможност на служителя сам да прекрати трудовото си правоотношение писмено и без предизвестие, когато вече е придобил право на пенсия. Освен това при прекратяване на договора в такава ситуация работникът има право и на обезщетение от работодателя, като размерът му зависи от трудовия стаж при същия работодател или в същата група предприятия.

Съгласно закона този на пръв поглед спорен въпрос е решен категорично – работникът или служителът може да прекрати трудовия договор писмено, без предизвестие, когато е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Това означава, че ако работещият прецени, че не иска да остава дори и един ден на работа, след като е придобил право на пенсиониране за навършени осигурителен стаж и възраст, то само с едно заявление за напускане на това основание може още от следващия ден да не бъде на работното си място, без това да причинява негативни последствия за него.

Разбира се, това не е единственият вариант за напускане от страна на работещия. Може, ако има желание, също така да уведоми предварително своя работодател за това си решение, като подаде заявление за напускане съгласно уговорения срок в трудовия му договор. Това обаче не е задължително. Също така вариант, който не води до негативни последствия за работниците и служителите, е

прекратяването на договора по взаимно съгласие между страните.

Следва да уточним, че работодателят, от своя страна, също има право да прекрати трудовия договор на работник или служител, навършил необходимостта за него стаж и възраст за пенсиониране, но не е длъжен.

При всички случаи обаче, при прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, независимо от основанията за прекратяването той има право на обезщетение от работодателя в размер на брутното си трудово възнаграждение за срок от 2 месеца, а ако е придобил при същия работодател или в същата група предприятия 10 години трудов стаж през последните 20 години – на обезщетение в размер на брутното си трудово възнаграждение за срок от 6 месеца. Обезщетение по тази алинея може да се изплаща само веднъж.

Тези условия се прилагат и когато при прекратяване на трудовото правоотношение работникът или служителът отговаря на условията за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст в намален размер по чл. 68а от Кодекса за социално осигуряване.

Справка:

чл. 326, ал. 1 т. 12 от Кодекса на труда;
чл. 222 от Кодекса на труда.

ДИСКУСИЯ, СПОР ↓ ДРАМА ОТ ХЕНРИХ ИБСЕН →	ФУТБОЛЕН ОТБОР ОТ ВАРНА ↓ СПОРАЗУМЕНИЕ, СПОГОДБА ↓	ГОЛЯМ ПЕРИОД ОТ ВРЕМЕ ↓ ГРАД ВЪВ ФРАНЦИЯ ↓	ЖЕЛЯЗНО- НИКЕЛОВА СПЛАВ ↓ ПРОДЪЛЖИТЕ- ЛЕН РЕВ →	АНГЛИЙСКА ИНФОРМА- ЦИОННА АГЕНЦИЯ ↓ ГЛАВНАТА АРТЕРИЯ ↓	ИЗРАЕЛСКА ПЕВИЦА ↓ ПАРИЧНА СУМА В БАНКА →	РАСТЕНИЕ ОТ СЕМ. УСТНОЦВЕТНИ ↓ ГЕРОИНЯ ОТ „ИЗГУБЕНИ ИЛЮЗИИ“ ↓	КРЕСЛИВА ПТИЦА ↓ ПАРИЧНА ЕДИНИЦА НА ЗАП. САМОА ↓	ТЪКАЧНА МАШИНА ↓ НАЙ-СЕВЕРНА- ТА ТОЧКА НА ФРАНЦИЯ →	РЕКА В БЪЛГАРИЯ ↓ ПАРИЧНА ЕДИНИЦА В БАНГЛАДЕШ →																									
РЕКА ВЪВ ФРАНЦИЯ →	ГЕРОЙ НА ЖОРЖ СИМЕНОН →	АНГЛИЙСКИ ФИЗИК →	ЛЕЗИН- ФЕКЦИОННО СРЕДСТВО →	ДОМАШНА ПТИЦА →	МАЯК →	ЛЕЧЕБНА ПРОЦЕДУРА →	СИЛНА ОБИЧ →	ГРАД В ГЕРМАНИЯ →	БЕЗГРЪБ- НАЧНО ЖИВОТНО ↓	БЪЛГАРСКА ЕСТРАДНА ПЕВИЦА ↓	РОК ПЕВИЦА ОТ САЩ ↓	БЕЗВОЛЕВ ЧОВЕК →	ИТАЛИАНСКА ЕСТРАДНА ПЕВИЦА →	ПОВТОРНА ИЗРАБОТКА →	ИТАЛ. ЕСТРАДНА ПЕВИЦА ↓	ВИД КАЧЕСТВЕНА ГЛИНА →	МЯРКА ЗА ЗЕМНА ПЛОЩ →	ГЕРОИНЯ НА Х. ИБСЕН ОТ „НОРА“ →	ФРЕНСКА ИГРА С МЕТАЛ- НИ ТОПКИ ↓	МОНАРХ ОТ ЖИВОТА СЛЕД ЗРЯЛА ВЪЗРАСТ →	ИНИЦИА- ЛИТЕ НА БИВША СВЕ- ТОВНА ОРГА- НИЗАЦИЯ ↓	ОБЛАСТ В СРЕДНА ИНДИЯ ↓	МОХАМЕДАН- СКО ЛЕТОБРОЕНЕ ↓	ФРЕНСКИ РЕЖИСЬОР - „НАВАРО“ ↓	ПОМОЩНА ТЕОРЕМА →	АНИМАЦИО- НЕН ФИЛМ НА СТОЯН ДУКОВ ↓	СТАЙНО ЦВЕТЕ С КРАСИВИ ЦВЕТОВЕ ↓	ГЕРОИНЯ ОТ „ГЕРАЦИТЕ“ →	ВИД ЛЕКА СПЛАВ ↓	ПИТЕЙНО ЗАВЕДЕНИЕ →	БЪЛГАРСКИ ПАТРИАРХ (1971-2012) ↓	ВЪТРЕШНОСТ НА ПЛОД С ЧЕРУПКА ↓	ОРГАНИЗЪМ, НЕУЖДАЕЩ СЕ ОТ КИСЛОРОД ↓	ИВИЦА ОКОСЕНА ТРЕВА ↓
ИНСТРУМЕНТ ЗА РЯЗАНЕ →	ЕДРА ХИЩНА МОРСКА РИБА →	СТАР АНГЛИЙСКИ БАРОКОВ ТАНЦ ↓	ДЕКОРАТИВНА ПЛЕТЕНИЦА НА ДРЕХА →	МАРКА МАРГАРИН ↓	ОПЕРА ОТ Г. ДОНИЦЕТИ →	СЪДЕБЕН ЗАСЕДАТЕЛ В ДРЕВНИЯ РИМ ↓	КОНСТРУКЦИЯ НА АВТОМОБИЛ В КОЯТО СЕ ПОС- ТАВЯ ТОВАРА →	ГЕРОЙ ОТ „ХУТЕНОТИ“ ↓	РЕКА ВЪВ ФРАНЦИЯ →	ИТАЛИАНСКИ ЕСТРАДЕН ПЕВЕЦ - „МАМА“ ↓	КОЛА С ДВЕ КОЛЕЛА РЕДНИК В АРТИ- СТЕРИЯТА (ОСТ.) →	БЪРЗИНА →	КУРОРТЕН ГРАД В БЕЛГИЯ →	ГЕРОЙ ОТ ОПЕРА НА ГОТОВАЦ →	ПЛЕМЕНА ОТ САРМАТСКИ ПРОИЗХОД ↓	ГЕРОЙ ОТ „ЛЪТЯЩИЯТ ХОЛАНДЕЦ“ →	ДРЕВНА ДЪР- ЖАВА НА ТЕ- РИТ. НА ИРАН ↓	ДЕТЕ БЕЗ РОДИТЕЛИ →	КУБЧЕ ЗА ИГРА НА ТАБЛА ↓	НАЦИОНАЛНА ДРЕХА →	ШИРОК ПЛАТЕН КОЛАН ↓	РЕКА ВЪВ ФРАНЦИЯ ↓	РОМАН ОТ ДИМИТЪР ТАЛЕВ →	ГРУПА ЯПОНСКИ ОСТРОВИ ↓	ОСНОВНА МИСЪЛ В СЪЧИНЕНИЕ →	ДРЕВНА АНГЛИЙСКА МОНЕТА ↓	ХОМОТ ↓	ИТАЛИАНСКА ЕСТРАДНА ПЕВИЦА ↓	ИНТЕРВАЛ ОТ 10 ТОНА ↓	ХОЛАНДСКИ ХУДОЖНИК (1582-1642) ↓	СТРАСТЕН ПРИВЪРЖЕ- НИК НА КИНОТО →	ЕЗЕРО ВЪВ ФИНЛАНДИЯ →		
НАСТРОЙВАЩ КОНДЕНЗА- ТОР →	МЕТАЛНА ЧАША С ДРЪЖКА →	ЙОГИЙСКА ПОЗА →	НАЦИОНАЛНА ДРЕХА →	СТРАСТЕН ПРИВЪРЖЕ- НИК НА КИНОТО →	ЕЗЕРО ВЪВ ФИНЛАНДИЯ →																													

РЕЧНИК: АДРА, АМАРЕЛА, АПИЦ, ВИЛАН, ЕЛАМ, ЖИГА, ИНВАР, КЛИВИЯ

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от
миналия брой

Бодоравно: "Изворът на Белоногата". Герен. "Орела". Ори. Ин. Халат. "Анете". "Еротика". Рул. Жрец. Маре (Жан). Клан. Аятолах. Омара. Маи. Нивелир. Яго. Ер. "Ние". Ден. Бовоар (Симон дьо). Неман. Мен. Дака. "Назарет". Синод. Михалца. Коки. Кон. Райе. Овраг. Сор. Божоле. "Надя". Цена. Миома. "Татра". Род. "Сте-ната". Леопард. Манта. Анонс. Кварки. Кино. Нефертити. "Лиаз". Кокр. Тот. Ива. Еме (Анук). Ра. Миларов (Светослав). Имел. "Лел". Савана. "Алкател". Рак. Иво. Ара. Рикшет. Лов. Илот. Брак. Каро. Камиян. Какао. "Алек". Билбао. "Лакта". Арина. "Даная". Руина. Латерит. Кардит. Яунде. "Анана".
Отвесно: Изгаряне. Икономика. Алабак. Велутин. Нож. "Дано". Скомина. Коралов (Емил). Моном. "Норма". Вилар (Жан). Рет. Лебед. Лист. Киви. Обяд. Сън. Жа-лон. Реотан. Лавина. Архив. Ма. "Ме". Етанол. Орт. Аноне. Родий. Анафора. Ок. Аресто. Аахен. "Ането". Аталия. Обет. Мярка. Астор. Вар. Кану. Елемаг. Алгод. Анти. „Лабакан“. Ела. Арон. Цвят. "Сивик". Рот (Йозеф). Ера. Енар. Ал (Даниил). "Тамара". Але (Алфонс). Оноре. "Ема". Ацтеки. Етика. „Оро“. "Мраз". Геров (Най-ден). Елек. Лата. Агитка. Нак. Напалм. Локерен. Илин (Яков). Роса. "Ариел". Шакира. Атика. "Ивеко". Ярка. Екер. "НИН". Ананке. Тирс. Дизел. Токата.

Календар на учебното време и ваканциите за 2026/2027 г. (VIII – IX клас)

АЗ·БУКИ

Септември 2026	Октомври 2026	Ноември 2026	Декември 2026																																																																																																																																																																								
<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td></tr><tr><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td></tr><tr><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td></tr><tr><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30					<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td></tr><tr><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td></tr><tr><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td></tr><tr><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td>30</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td></tr><tr><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td></tr><tr><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td></tr><tr><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td></tr><tr><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н	30						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td></tr><tr><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td></tr><tr><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td></tr><tr><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
	1	2	3	4	5	6																																																																																																																																																																					
7	8	9	10	11	12	13																																																																																																																																																																					
14	15	16	17	18	19	20																																																																																																																																																																					
21	22	23	24	25	26	27																																																																																																																																																																					
28	29	30																																																																																																																																																																									
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
			1	2	3	4																																																																																																																																																																					
5	6	7	8	9	10	11																																																																																																																																																																					
12	13	14	15	16	17	18																																																																																																																																																																					
19	20	21	22	23	24	25																																																																																																																																																																					
26	27	28	29	30	31																																																																																																																																																																						
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
30						1																																																																																																																																																																					
2	3	4	5	6	7	8																																																																																																																																																																					
9	10	11	12	13	14	15																																																																																																																																																																					
16	17	18	19	20	21	22																																																																																																																																																																					
23	24	25	26	27	28	29																																																																																																																																																																					
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
	1	2	3	4	5	6																																																																																																																																																																					
7	8	9	10	11	12	13																																																																																																																																																																					
14	15	16	17	18	19	20																																																																																																																																																																					
21	22	23	24	25	26	27																																																																																																																																																																					
28	29	30	31																																																																																																																																																																								
Януари 2027	Февруари 2027	Март 2027	Април 2027																																																																																																																																																																								
<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td></tr><tr><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td></tr><tr><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td></tr><tr><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr><tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr><tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr><tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td></td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td></tr><tr><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td></tr><tr><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td></tr><tr><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td></tr><tr><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31					<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td></tr><tr><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td></tr><tr><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td></tr><tr><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н								5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31								
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
				1	2	3																																																																																																																																																																					
4	5	6	7	8	9	10																																																																																																																																																																					
11	12	13	14	15	16	17																																																																																																																																																																					
18	19	20	21	22	23	24																																																																																																																																																																					
25	26	27	28	29	30	31																																																																																																																																																																					
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
1	2	3	4	5	6	7																																																																																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																																																																																					
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
	2	3	4	5	6	7																																																																																																																																																																					
8	9	10	11	12	13	14																																																																																																																																																																					
15	16	17	18	19	20	21																																																																																																																																																																					
22	23	24	25	26	27	28																																																																																																																																																																					
29	30	31																																																																																																																																																																									
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
5	6	7	8	9	10	11																																																																																																																																																																					
12	13	14	15	16	17	18																																																																																																																																																																					
19	20	21	22	23	24	25																																																																																																																																																																					
26	27	28	29	30	31																																																																																																																																																																						
Май 2027	Юни 2027	Юли 2027	Август 2027																																																																																																																																																																								
<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td></tr><tr><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr><tr><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td></tr><tr><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td></tr><tr><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н	31						1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td></tr><tr><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td></tr><tr><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td></tr><tr><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30					<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td></tr><tr><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td><td>16</td><td>17</td><td>18</td></tr><tr><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td><td>23</td><td>24</td><td>25</td></tr><tr><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td><td>30</td><td>31</td><td></td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		<table><tr><th>П</th><th>В</th><th>С</th><th>Ч</th><th>П</th><th>С</th><th>Н</th></tr><tr><td>30</td><td>31</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>1</td></tr><tr><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td></tr><tr><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td><td>14</td><td>15</td></tr><tr><td>16</td><td>17</td><td>18</td><td>19</td><td>20</td><td>21</td><td>22</td></tr><tr><td>23</td><td>24</td><td>25</td><td>26</td><td>27</td><td>28</td><td>29</td></tr></table>	П	В	С	Ч	П	С	Н	30	31					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
31						1																																																																																																																																																																					
3	4	5	6	7	8	9																																																																																																																																																																					
10	11	12	13	14	15	16																																																																																																																																																																					
17	18	19	20	21	22	23																																																																																																																																																																					
24	25	26	27	28	29	30																																																																																																																																																																					
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
	1	2	3	4	5	6																																																																																																																																																																					
7	8	9	10	11	12	13																																																																																																																																																																					
14	15	16	17	18	19	20																																																																																																																																																																					
21	22	23	24	25	26	27																																																																																																																																																																					
28	29	30																																																																																																																																																																									
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
			1	2	3	4																																																																																																																																																																					
5	6	7	8	9	10	11																																																																																																																																																																					
12	13	14	15	16	17	18																																																																																																																																																																					
19	20	21	22	23	24	25																																																																																																																																																																					
26	27	28	29	30	31																																																																																																																																																																						
П	В	С	Ч	П	С	Н																																																																																																																																																																					
30	31					1																																																																																																																																																																					
2	3	4	5	6	7	8																																																																																																																																																																					
9	10	11	12	13	14	15																																																																																																																																																																					
16	17	18	19	20	21	22																																																																																																																																																																					
23	24	25	26	27	28	29																																																																																																																																																																					